

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Summa theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

[Venedig], 1493-95

[Questio CI - Questio CX]

[urn:nbn:de:bsz:31-305443](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-305443)

Inq̄tū p̄r est: q̄ cū sit sup̄ior quasi p̄ncipiū filij ex̄is debet ei a filio reuerētia ⁊ obsequiū. p̄ acc̄is aut̄ aliqd̄ debet p̄ri: qd̄ decet cū accipe fm̄ aliqd̄ qd̄ ei accidit: puta si sit ifirm⁹ q̄ visitet: ⁊ eius curatiōi itēdat: ⁊ si sit paup̄ q̄ sustentet: ⁊ sic de alijs huiusmodi. q̄ oia sub debito obsego cōtinent: ⁊ iō Tulli⁹ dicit q̄ pietas exhibet ⁊ offiū ⁊ cultū: vt offiū referat ad obsequiū: cult⁹ vō ad reuerētia siue honorē: qz vt dicit Aug. in. x. de ciui. dei. Dicimur colere hoīes quos honorificatione vel recordatione vel presentia frequētam⁹.

Ad p̄m ergo dōm: q̄ in honoratiōe parētū intelligit̄ ois subuētiō q̄ d̄ parētib⁹ exhiberi: vt dñs interpretat̄ Mat. 15. ⁊ hoc iō qz subuētiō fit p̄ri ex debito tanq̄ maiori. **Ad 2m** dōm: q̄ p̄r h̄z rōnē p̄ncipiū. fili⁹ aut̄ h̄z rōnē a p̄ncipio existētis. iō p̄ se p̄ri uenit vt subueniat filio: ⁊ p̄ter hoc nō solū ad horā d̄z ei subuenire: s̄ ad totā suā vitā: qd̄ ē thesaurizare: s̄ qd̄ fili⁹ aliqd̄ p̄ferat patri hoc ē p̄ acc̄is rōnē alicuius necessitatis instātis in q̄ tenet̄ ei subuenire: nō aut̄ thesaurizare q̄ sit in lōginquū: qz nāl̄ nō parētis filioz s̄ filij parētū sūt successores. **Ad 3m** dōz: q̄ cult⁹ ⁊ offiū: vt Tulli⁹ dicit debet oibus sanguine iunctis ⁊ patrie benignolis: non tñ equalr̄ oib⁹: s̄ p̄cipue parētib⁹. alijs aut̄ fm̄ p̄p̄ia facultate: voluntate ⁊ decentiā personarū.

Ad tertium sic p̄cedit. Vt q̄ pietas nō sit sp̄alis v̄tus ab alijs distincta. Exhibere enī obsequiū ⁊ cultū aliqb⁹: ex amore p̄cedit: s̄ hoc p̄tinet ad pietatē. q̄ pietas nō ē v̄t⁹ a charitate distincta. **Ad 2m** cultū deo exhibere ē p̄p̄iū religiōis: sed ē pietas reddit deo cultū: vt dicit Aug. x. de ciui. dei. q̄ pietas non distinguit̄ a religiōe. **Ad 1m** pietas q̄ exhibet cultū ⁊ offiū p̄rie videt̄ esse idē cū iustitia legali q̄ respicit bonū cōe: sed iustitia legalis est v̄t⁹ gn̄alis: vt p̄ p̄z in. 5. ethi. q̄ pietas nō ē v̄t⁹ sp̄alis. **Ad 3m** qd̄ ponit̄ a Tullio pars iustitiē. **Ad 4m** dōm: q̄ aliq̄ v̄tus sp̄alis ē ex hoc q̄ respicit aliqd̄ obm̄ fm̄ aliquā sp̄alē rōnē: cū aut̄ ad rōnē iustitiē p̄tineat q̄ debitū aliq̄ red dat: vbi iuenit̄ sp̄alis rō debiti alicui p̄sone ibi ē sp̄alis v̄t⁹. debet aut̄ aliqd̄ alicui sp̄alr̄: qz ē gn̄ale p̄ncipiū p̄ducēs in eē ⁊ gubernās: hoc aut̄ p̄ncipiū respicit pietas inq̄tū parētibus ⁊ p̄rie: ⁊ his q̄ ad hoc ordinant̄ offiū ⁊ cultū ip̄edit: ⁊ iō pietas ē sp̄alis v̄t⁹. **Ad p̄m** dōm: q̄ sicut religiō ē qd̄ p̄statio fidei: sp̄e: ⁊ charitatis qb⁹ h̄z p̄mordialr̄ ordinat̄ in deū: ita ē pietas ē qd̄ p̄statio charitatis quā q̄s habz ad parētēs ⁊ ad patriā. **Ad 2m** dōz: q̄ de lōge ⁊ excellētiori mō ē p̄ncipiū eēndi ⁊ gubernatiōis q̄ p̄r vel p̄ria: ⁊ iō alia v̄t⁹ ē v̄t⁹ religiōis q̄ cultū deo exhibet a pietate q̄ exhibet cultū parētib⁹ ⁊ p̄rie. s̄ ea q̄ sūt creaturarū p̄ quādā sup̄excellētia ⁊ cālitatē trāfferunt̄ in deū: vt Dio. dicit in lib. de diui. no. vñ p̄ excellētia pietas cult⁹ dei noīat̄: sic ⁊ deus excellētē d̄r p̄r n̄r. **Ad 3m** dōz: q̄ pietas se extēdit ad patriā fm̄ q̄ est nobis qd̄dā essēdi p̄ncipiū: s̄ iustitia legalis respicit bonū patrie fm̄ q̄ est bonū cōe. ⁊ iō iustitia legalis magis h̄z q̄ sit virtus generalis q̄ pietas.

Ad quartum sic p̄cedit. Vt q̄ occasione religiōis sint p̄mittenda pietatis officia i parētēs. Dic. n. dñs Luc. 14. Sigs venit ad me ⁊ nō odit patrē suū: ⁊ matrē: ⁊ vxorē: ⁊ filios: ⁊ fr̄es: ⁊ sorores: ad huc aut̄ ⁊ aiaz suā: nō pōt me? eē discipulus: vñ ⁊ in laudez Jacobi ⁊ Joānis Mat. 4. d̄r: q̄ relictis r̄betib⁹ ⁊ p̄re: secuti sūt x̄p̄s: ⁊ i laudē leuitarū d̄r Deutro. 33. Qui dixit p̄ri suo ⁊ m̄ri: siue nescio vos: ⁊ fr̄ib⁹ suis ignoro illos: ⁊ nescierūt filios suos: b̄ custodierūt eloquiū tuū: s̄ ignozādo parentes ⁊ alios p̄sanguineos: vel ēt odiēdo eos: necesse ē q̄ p̄mittēda. **Ad 1m** dōm: q̄ p̄p̄ religiōis officia pietatis sūt p̄mittēda. **Ad 2m** dōm: q̄ d̄r: q̄ dñs dicit̄ sibi: p̄mitte me p̄m̄ ire ⁊ sepelire p̄rem meuz r̄ndit̄: siue vt mortui sepeliāt mortuos suos: tu aut̄ vade ⁊ annūcia regnū di: qd̄ p̄tinet ad religiōis. sepultura aut̄ p̄ris p̄tinet ad pietatis

offiū. q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 3m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 4m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 5m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 6m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 7m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 8m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 9m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 10m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 11m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 12m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 13m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 14m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 15m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 16m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 17m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 18m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 19m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 20m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 21m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 22m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 23m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 24m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 25m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 26m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 27m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 28m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 29m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 30m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 31m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 32m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 33m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 34m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 35m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 36m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 37m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 38m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 39m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 40m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 41m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 42m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 43m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 44m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 45m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 46m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 47m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 48m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 49m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 50m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 51m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 52m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 53m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 54m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 55m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 56m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 57m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 58m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 59m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 60m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 61m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 62m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 63m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 64m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 65m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 66m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 67m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 68m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 69m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 70m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 71m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 72m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 73m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 74m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 75m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 76m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 77m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 78m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 79m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 80m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 81m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 82m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 83m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 84m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 85m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 86m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 87m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 88m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 89m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 90m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 91m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 92m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 93m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 94m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 95m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 96m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 97m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 98m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 99m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis. **Ad 100m** dōm: q̄ pietatis offiū ē p̄mittēdū p̄p̄ religiōis.

tatis: vt dictū ē. ille vō qui iā ē i religioe pfectus: reputat iā quasi mortuus mūdo. vñ nō dō occasioe sustentatiōis parentūz exire claustrū in quo chūsto cōsepelī: 7 se iterū secularibus negocijs implicare: teneē tñ salua sui plati obedientia: 7 sine religionis statu piū studiū adhibere qualiter eius parentibus subueniatur.

De obseruantiā 7 partib⁹ eius. Qd̄ CH.

Deinde cōsiderādū est de obseruatiā 7 partibus eius per que de oppositis vitijs erit māifestū. Circa obseruantiā autē queruntur tria. p̄mo vtrū obseruatiā sit sp̄alis v̄tus 7 ab alijs distincta. 2. quid obseruatiā exhibeat. 3. de cōparatione ei⁹ ad pietatez.

Ad primum sic p̄cedit. Videtur q̄ obseruatiā nō sit sp̄alis v̄tus ab alijs distincta

Uirtutes. n. distinguunt s̄ oba: s̄ obm obseruatiē nō distīgnit ab obo pietatis. dicit. n. Tullī in sua rhetorica q̄ obseruatiā ē p̄ quā hoies aliq̄ dignitate aīcedētes quodā cultū 7 honore dignant: s̄ cultū 7 honore ē pietas exhibet parētib⁹ q̄ dignitate aīcedūt. ḡ obseruatiā nō ē v̄t̄ distincta a pietate. Sicut hoib⁹ in dignitate p̄stitutis debet honor 7 cult⁹. ita ē eis q̄ excellūt scia 7 v̄tute: sed nō ē aliq̄ sp̄alis v̄tus p̄ quā honore 7 cultū exhibeam⁹ hoib⁹ q̄ scie 7 v̄tutis excellētiā habēt. ḡ ē obseruatiā p̄ quā cultū 7 honore exhibem⁹ his q̄ nos in dignitate aīcedūt nō ē sp̄alis virtus ab alijs distincta. Hoib⁹ in dignitate p̄stitutis multa debent ad q̄ soluēda lex cogit: fm̄ illd̄ ad Ro. i. Reddite oībus debita: cui tributū tributū rē. ea vō ad q̄ p̄ legē cōpellimur p̄tinēt ad iustitiā legalē seu ē ad iustitiā sp̄alē. ḡ obseruatiā nō ē p̄ se sp̄alis v̄t̄ ab alijs distincta. S̄ est quod Tullī dicit dīuidēdo obseruatiā alijs iustitiē p̄tib⁹ q̄ s̄ sp̄ciales v̄tutes. Rñ. dōm: q̄ sic ex dictis p̄: necesse ē vt eo mō p̄ quēdā ordinatū descēdit distīguant v̄tutes: sicut 7 excellētia p̄sonarū q̄ ē aliqd̄ reddēdū. sic autē carnalis p̄ p̄ticulariter p̄cipat rōnē p̄ncipij q̄ v̄t̄ iuenit in deo: ita ē p̄sona q̄ q̄stū ad aliqd̄ p̄uidētiā circa nos gerit p̄ticulariter p̄cipat. p̄prietate p̄ris: q̄ p̄ p̄ncipiū 7 gnātiōis 7 educatiōis 7 discipline: 7 oīus q̄ ad p̄fectionē hūane vite p̄tinēt p̄sona autē i dignitate p̄stituta ē: sic p̄ncipiū gubernatiōis respectu aliq̄rū rerū: sic p̄nceps ciuitatis in reb⁹ ciuilib⁹. dux autē exercit⁹ i reb⁹ bellicis. magister autē i disciplinis. 7 s̄lr ē in alijs. 7 idē ē q̄ oēs tales p̄sone p̄res appellant p̄p̄ silinudinē cure: sic. 4. Reg. 5. serui Naamā dixerūt ad eu: p̄ 7 si rez grādē dixisset tibi p̄pha rē. Et iō sic sub religioe p̄ quā cult⁹ tribuit deo quodāmo iuenit pietas p̄ quā colunt parentes: ita sub pietate iuenit obseruatiā p̄ quā cultus 7 honore exhibet p̄sonis in dignitate p̄stitutis. Ad p̄m̄ dōm: q̄ sic dictū ē supra q̄ religio p̄ quādā supereminētiā pietas d̄: 7 tñ pietas p̄p̄rie dicta a religioe distīgnit. ita ē pietas p̄ quādā excellētiā p̄t̄ dici obseruatiā: 7 tñ obseruatiā p̄p̄rie dicta a pietate distīgnit. Ad 2. dōm: q̄ aliq̄s ex hoc q̄ ē in aliq̄ dignitate p̄stituta nō solū quādā stat⁹ excellētiā h̄: s̄ ē quādā p̄t̄e gubernādi subditos. vñ cōpetit sibi rō p̄ncipij: put ē aliq̄ gubernator. ex hoc autē q̄ aliq̄s h̄ p̄fectio: nec scie vel v̄tutis nō fortit rōnē p̄ncipij q̄stū ad alios: s̄ soluz quādā excellētiā in seipso. 7 iō sp̄alr̄ quādā v̄tus determinat ad exhibēdū honore 7 cultū his q̄ sunt in dignitate cōstituti. v̄t̄ q̄ p̄ sciam 7 v̄tutē 7 oīa alia huiusmodi aliquis idone⁹ reddat ad dignitatis statū: reuerētia q̄ p̄p̄ quādā excellētiā aliq̄s exhibet ad eandē v̄tutē p̄tinēt. Ad 3. dōm: q̄ ad iustitiā sp̄alē p̄p̄e sūptā p̄tinet reddere eq̄le ei cui aliqd̄ debet: q̄d̄ q̄dē nō p̄t fieri nisi ad v̄tuosos 7 ad eos q̄ bene statu dignitatis v̄tunt: sicut nec ad deū nec ad parētes: 7 iō ad quādā v̄tutē adiūctā hoc p̄tinet: nō autē ad iustitiā sp̄alē q̄ est p̄ncipalis v̄tus. iustitiā vō legalis se extendit

ad actus omnium virtutum: vt supra dictum est.

Ad secundum sic p̄cedit. Circa ad obseruatiāz nō p̄tineat exhibere cultū 7 honore his q̄ sūt i dignitate p̄stituti: q̄ vt Aug. dicit in. io. de ciui. dei: colere dicimur illas p̄sonas q̄s in quodā honore habemus. 7 sic idēz cē videt cult⁹ 7 honore. icōueniēter ḡ determinat q̄ obseruatiā exhibet in dignitate p̄stitutis cultū 7 honore. Ad iustitiā p̄tinet reddere debitū: vñ 7 ad obseruatiā que ponit iustitiē pars p̄tinet: s̄ cultū 7 honore nō debem⁹ oīb⁹ in dignitate p̄stitutis: s̄ solū his q̄ sup nos plationē habēt. ḡ icōueniēter determinat q̄ eis obseruatiā exhibet cultū 7 honore. Supiorib⁹ nostris in dignitate p̄stitutis nō solū debem⁹ honore sed etiā timore 7 aliq̄a munerū largitiōe: s̄ illud ad Ro. 13. Reddite oībus debita: cui tributū tributū: cui vectigal vectigal: cui timore timore: cui honore honore. debem⁹ etiā eis reuerentiā 7 subiectionē: s̄ illud Heb. 13. Obcedite p̄positis v̄ris 7 subiaccete eis. nō ergo reueniēter determinat q̄ obseruatiā exhibet cultū 7 honorez. Sed contra est q̄ Tullius dicit q̄ obseruatiā est p̄ quā hoies aliq̄ dignitate aīcedentes quodā cultū 7 honore dignant. Rñ. dōm: q̄ ad eos q̄ sunt i dignitate p̄stituti p̄tinet gubernare oēs subditos. gubernare autē ē mouere aliquos in debitū finē: sicut naua gubernat nauē ducēdo eā ad portū. oē autē mouēs h̄z excellentiā q̄dā 7 virtutē supra idē q̄d mouet. vñ oīz q̄ in eo q̄ est in dignitate p̄stituta p̄sidentē excellētiā status euz q̄dā p̄tate in subditos. sc̄o ip̄m gubernatiōis officiū. rōne iḡit excellētie debet ei honore q̄ est q̄dā recognitiō excellētie alicui. rōne autē officij gubernatiōis debet ei cult⁹ q̄ in quodā obsego p̄stitit: oū. s̄ aliq̄s eoz obedit impio: 7 vices b̄nificijs eoz p̄ suo mō repēdit. Ad p̄m̄ dōm: q̄ in cultū nō solū intelligitur honore: s̄ ē q̄cūq̄ alia q̄ p̄tinent ad decētes act⁹ q̄bus hō ad aliū ordinat. Ad 2. dōm: q̄ sicut supra dicit est duplex est debitū. Unū q̄dēz legale ad q̄d reddendū hō lege p̄pellit. 7 sic oīz hō honore 7 cultū his q̄ sunt in dignitate p̄stituti plationē sup ip̄m h̄ntes. Aliud autē ē debitū morale q̄d ex q̄dā honestate debet. 7 hoc mō debem⁹ cultū 7 honore his q̄ sunt i dignitate p̄stituti ē si nō sim⁹ eis subiecti. Ad 3. dōm: q̄ excellētie eoz q̄ sunt in dignitate p̄stituti debet honore p̄ rōe sublimioris gradus. timor autem rōne potestatis quaz habent ad coerendūz officio vero gubernatiōis ip̄sorum debetur obedientia per quam subditi mouentur ad impiūz p̄sidentū 7 tributa que sunt q̄daz stipendia laboris ip̄sorum.

Ad tertium sic p̄cedit. Videt q̄ obseruatiā sit potior q̄ pietas. Princeps enīz cui cultus p̄ obseruantiā exhibet p̄parat ad p̄rem q̄ pietate colit: sic v̄tis gubernator ad p̄ticularē. nā familia quā p̄ gubernat ē ps citatis q̄ gubernat a p̄ncipe. s̄ v̄tis virt⁹ potior ē 7 magis ei inferiora subdunt. ḡ obseruatiā ē potior v̄t̄ q̄ pietas. Illi q̄ sunt i dignitate p̄stituti curā gerunt boni cōis. sanguine aut p̄tinēt ad bonū p̄uarū q̄d est p̄p̄ bonū cōe p̄tēndū. vñ laudabilr̄ aliq̄ p̄ bono cōi piculis mortis seip̄s exponūt. ḡ obseruatiā p̄ quā exhibet cult⁹ his q̄ sunt in dignitate p̄stituti ē potior virt⁹ q̄ pietas q̄ exhibet cultū p̄sonis sanguine p̄iuctis. Donor 7 reuerētia maxime debet v̄tuosis post deū: s̄ v̄tuosis exhibet honore 7 reuerētia p̄ obseruatiē v̄tutē: vt dicit ē. ḡ obseruatiā ē p̄cipua post religionē. S̄ est q̄ p̄cepta legis v̄ant de aictibus virtutum. imēdiate aut post p̄cepta religiōis q̄ p̄tinet ad p̄maz tabulā: subdit p̄ceptū de honoratiōe parentū: q̄d p̄tinet ad pietatē. ḡ pietas imēdiate sequitur religionem ordine dignitatis. Rñ. dōm: q̄ personis in dignitate p̄stitutis potest aliquid exhiberi dupliciter. Uno mō in ordine ad bonū cōe: puta cū aliq̄s ei seruit in administratiōe reipublīce: 7 hoc iā nō p̄tinet ad obseruatiā: s̄ ad pietatē que cultū

exhibet nō solū patri sed et patrie. Alio mō exhibet aliqd psonis in dignitate pstitutis ptnēs spālī ad psonalē coruz vtilitatē et gloriā. et hoc pprie ptnet ad obseruatiāz s3 q a pietate distinguit. et ideo cōparatio obseruatiē ad pietatez necesse est q attendat fm diuersas bitudines diuersarū p sonarū ad nos q̄s respicit vtrāq̄ v̄tus. Manifestū est autē q psonē parētū et eoz q sunt nobis sanguine cōiūcti substā tialius nobis cōiūgant q̄ psonē que sunt in dignitate cōsti tute. magis. n. ad subam ptnet gnātio et educatio cui pnci piuz est p̄ q̄ exterior gubernatio cuius pncipiū sunt illi q in dignitate pstituti. et s3 hoc pietas obseruatiē peminet in q̄tū cultū reddit psonis magis p̄iūctis qbus magis obli gamur. ¶ Ad p̄ q̄ dōz: q pnceps cōparat ad patrē sic v̄tis v̄t ad p̄ticularē q̄tū ad exteriorē gubernationē: nō aut q̄tū ad hoc q̄ p̄tē pncipiū gnātiōis. sic enī cōparat ad ipsuz vir tus diuina que ē oīuz pductiua in esse. ¶ Ad 2° dōz: q ex ea parte q̄ psonē in dignitate cōstitute ordinant ad bonuz cōc. nō ptnet earū cultū ad obseruatiā: sed ad pietatē: vt di cūz est. ¶ Ad 3° dōz: q exhibitio honoris vel cultū nō solū est p̄portio ad psonē cui exhibet s̄m se cōsiderate: sed etiā fm q̄ ad exhibētēs cōparat. q̄nis ergo v̄tuosi s3 se cō siderati sint magis digni honore q̄ psonē parētum: tū filij magis obligantur ppter beneficia suscepta ab ipsis paren tibus et cōiunctionē naturalē ad exhibēduz cultuz et hono rem parentibus q̄ extraneis virtuosis.

De partibus obseruantie. Qō CIII.

Deinde cōsiderandū est de partib⁹ obseruantie. Et p̄mo de du lia que exhibet honorez et cetera ad hoc pertinētia psonis superioribus. 2° de obediētia per quā earū obedīt imperio. ¶ Circa p̄mū q̄runt quattuor. p̄ vtrūz honor sit aliqd spūale vel corporale. 2° vtrū honor debeat solis superiorib⁹. 3° vtrū dulia cuius est exhibere honore et cultū superiorib⁹ sit spūalis virtus a latricia distincta. 4° vtrū per species distin uatur.

Ad primum sic pcedit. Vides q̄ honor nō ipoz ter aliqd corporale. Honor enī ē ex hibitio reuerētie in testimoniū v̄tutis: vt p̄t accipi a p̄ho i p̄ ethi. sed exhibitio reuerētie ē aliqd spūale. reuereri enim ē act⁹ timoris: vt supra habitū ē. ergo honor ē aliqd spūale. ¶ S̄cōm p̄m in .4. ethi. Honor est p̄mū v̄tutis. v̄tus aut pncipalr in spūalib⁹ cōsistit. p̄mū nō ē aliqd corporale cū p̄mū sit potius merito. ergo honor nō p̄sistit in corpora libus. ¶ S̄. Honor a laude distinguit et etiam a gloriā sed laus et gloriā in exterioribus p̄sistunt. ergo honor cōsistit in interiorib⁹ et spūalib⁹. ¶ Sed p̄ra est q̄ Diero. expo nens illud. i. ad Timor. 5. Qui bñ p̄sunt p̄sbyteri duplici ho noze habeant. r̄c. dicit honor in p̄titiarū qdē p elemosyna vel munere accipiē. vtrūq̄ aut hoz ad corporalia ptnet. er go honor in corporalib⁹ p̄sistit. ¶ R̄m. dōz: q honor testifi cationē quāda ipoztat de excellētia alicui⁹. vñ hoies q vo lūt honorari testimoniū sue excellētie q̄rūt vt p̄ p̄m p̄ in .8. ethi. Testimoniū aut reddit vel corā deo vel corā hoī bus. Corā deo qui inspector est cordiū testimoniū p̄cientie sufficit. et iō honor quo ad deū p̄t cōsistere in solo interiori motu cordis: dū. s. aliq̄s recogitat vel dei excellētiā: vel et alteri⁹ hoīs corā deo. S3 quo ad hoies aliq̄s nō p̄t testio niū ferre nisi p̄ aliq̄ signa exteriora vel v̄boz: puta cū aliq̄s ore p̄nūciat excellētiā alicui⁹. vel factis: sic iclinatiōib⁹. ob uatiōib⁹ et alijs huiusmodi. vel et exteriorib⁹ reb⁹: puta in munerū oblatiōe: aut imaginū istōne: v̄t alijs huiusmodi. et s3 hoc honor i signis exteriorib⁹ corporalib⁹ p̄sistit. ¶ Ad p̄ q̄ dōz: q reuerētia nō ē idē q̄ honor: s3 ex vna pte ē pncipiū moriū ad honorādū: in q̄tū. s. aliq̄s ex reuerētia quā habz ad aliq̄s eū honorat. ex alia vō pte ē honoris finis: in q̄tūz

.s. aliq̄s ad hoc honorat: vt in reuerētia habeat ab alijs. ¶ Ad 2° dōz: q̄ sic p̄s ibidē dicit honor nō ē sufficiens v̄tu tis p̄mū. s3 nihil p̄t eē i hūanis reb⁹ et corporalib⁹ mai⁹ ho noze: in q̄tū. s. ipse corporales res sūt signa determinātia ex cellētis v̄tutis. ē aut debitū bono et pulchro vt manifestat: s3 illō Mar. 5. Neq̄ accēdūt lucernā et ponūt eaz sub mo dio: s3 sup cādelabz vt luceat oib⁹ q i domo sūt. et p̄ tāto p̄ miū v̄tutis d̄f honor. ¶ Ad 3° dōz: q̄ laus distinguit ab ho noze duplr. Uno q̄ laus p̄sistit i solis signis v̄boz: honor aut i q̄buscūq̄ exteriorib⁹ signis: et s3 hoc laus i honore in cludif. Alio q̄ p exhibitionē honoris testimoniū reddim⁹ de excellētia bonitatis alicui⁹ absolute: s3 p̄ laudē testifica mur de bonitate alicui⁹ i ordine ad finē: sic laudam⁹ bene opantē p̄ finē. honor aut ē et optimoz q̄ nō ordinant ad finē sed iā sunt in fine: vt p̄z p̄ p̄m in p̄ ethicoz. gloriā aut ē effect⁹ honoris et laudis: q̄ ex hoc q̄ testificamur de boni tate alicui⁹. clarescit bonitas ei⁹ in notitia plurimoz. et hoc ipoztat nomē glie. nā glia d̄f q̄si clara. Vñ ad Ro. p̄ dicit q̄dā glo. Ambro. q̄ glia est clara cū laude notitia.

Ad secundum sic pcedit. Vt q̄ honor nō p̄be debeat superiorib⁹. Angelus enī ē superior quolibet hoīe viatore: s3 illō Mar. xi. Qui minor ē i regno celoz: maior ē Joāne bapti. s3 angelus p̄hibuit Joā nē volentē se honorare: vt p̄z Apoca. vlti. q̄ honor nō de bet superiorib⁹. ¶ S̄. Honor debet alicui in testimoniū v̄tutis: vt dēf est: sed q̄nq̄ t̄ngit q̄ superiores non sunt v̄tuosi. q̄ eis non debet honor: sicut nec demonib⁹ q̄ tū supe riores nobis sunt ordine nāe. ¶ S̄. Ap̄s dicit ad Ro. iz. Honore iuicē puenientes. r. i. Pet. z. Oēs honorate: s3 hoc nō eēt seruādū si solis superioribus honor debere. q̄ honor nō debet p̄tice superioribus. ¶ S̄. Thobias p̄ d̄ q̄ Thobias habebat occē talēta ex his qbus erat honorat⁹ a rege legi tur et Vester. 6. q̄ Assuerus honorauit Mardocheū et co rā eo fecit clamari. Hoc honore dignus ē quē rex honora re voluerit. q̄ honor etiā exhibet inferiorib⁹: rita vt q̄ ho nor nō debet p̄tice superiorib⁹. ¶ S3 s̄ ē q̄d p̄s d̄c in .8. tbi. q̄ honor debet optimis. ¶ R̄m. dōm: q̄ sicut supra. dēf est: honor nihil aliud est q̄ qdā p̄tstatio de excellētia bo nitatis alicui⁹. p̄t aut alicui⁹ excellētia cōsiderari nō soluz p̄ p̄parationē ad honorantē: vt. s. sit excellētiōz co q̄ hono rat. s3 et s̄m se: vel p̄ p̄parationē ad aliquos alios. et s3 hoc honor semp debet alicui p̄p̄ aliquā excellētiā v̄t superiorita tem: nō enī oīz q̄ ille q̄ honorat sit excellētiōz honorate. s3 forte q̄busdā alijs: vel et ipo honorate q̄tuz ad aliqd t̄nō simplr. ¶ Ad p̄ q̄ dōm: q̄ angelus p̄hibuit Joānē nō a quacūq̄ honoratione. sed ab honoratione adoratiōis latric que debetur deo: vel etiam ab honoratione dulle vt ostenderet ipsius Joannis dignitatē qua p̄ christū erat an gelis adequat⁹ fm specie glie filioz dei. et ideo nolebat ab eo honorari tanq̄ supioz. ¶ Ad 2° dōm: q̄ si prelati sint malenon honorantur ppter excellētiā p̄tice virtutis s3 ppter excellētiā dignitatis fm quā sunt dei ministri et etiam in eis honoratur tota communitas cui p̄sunt. de mones aut sunt irrenocabiliter mali et p inimicis habent di magis q̄ honorandi. ¶ Ad 3° dōm: q̄ in qualibet inue nitur aliquid ex quo potest aliquis eum superiorēz repa tare: fm illud ad p̄bil. z. In humilitate superiores inuicē arbitantes. et fm hoc etiam oēs se inuicem debent hono re p̄uenire. ¶ Ad 4° dōm: q̄ p̄tuate p̄tione iterduz ho norantur a regibus: non q̄ sint eis superiores fm ordines dignitatis. sed ppter aliquam excellētiā virtutis ipa rā. et s3 hoc honorati s̄ Thobias et Mardoche⁹ a regib⁹.

Ad tertium sic pcedit. Vides q̄ dulia non sit spūalis virt⁹ a latricia distincta: quia su per illud ps. Domine deus meus in te speraui. dicit Glo. Domine omnium per potentiam cui debetur dulia. de⁹ p

creationez cui debetur latria: sed nō est distincta v̄tus que ordinatur in deuz fm̄ q̄ est dñs: ⁊ fm̄ q̄ est deus. ḡ dulia nō est v̄tus distincta a latria. ¶ Sc̄m̄ p̄hm̄ in. 8. ethi. Amari sile ē ei qd̄ ē honorari: s; eadē v̄t̄ charitatis q̄ amatur de⁹ ⁊ q̄ amat. p̄xim⁹ ḡ dulia q̄ honorat p̄xim⁹ nō ē alia v̄tus a latria qua honorat de⁹. ¶ Idē est mor⁹ quo alius quis mouet in imaginē ⁊ in rē cuius est imago. s; p̄ duliaz honorat hō inq̄tū est ad dei imaginē fact⁹. dicit. n. Sap. 2. de ipys: q̄ nō iudicauerūt honorē aiaz sc̄arū: qm̄ de⁹ creatur hōies iextermīnabilē: ⁊ ad imaginē sue silitudinē fecit illuz. ergo dulia nō ē alia v̄tus a latria qua honorat deus. ¶ S; est qd̄ Aug. dicit in. x. de ciui. dei: q̄ alia ē seruitus q̄ debet hōib⁹ fm̄ quā p̄cepit apl̄s seruis dñis suis subditos eē: que. s. grece dulia dicit: alia vero latria: que dicit seruitus p̄tinēs ad colēdū deū. ¶ Rñ. dōz q̄ fm̄ ea q̄ supra dicta sunt: vbi est alia rō debiti ibi necesse ē q̄ sit alia v̄tus que debiti reddat. alia aut̄ rōne debet seruit⁹ deo ⁊ hōi: sicut ⁊ alia rōne dñiūm cōpetit deo ⁊ hōi. nā deus plenariū ⁊ p̄ncipale dñiuz h; respectu totū ⁊ cuiuslibet creature: q̄ totū eius subycit p̄tati. hō aut̄ participat quādā silitudinē diuini dñi fm̄ q̄ h; particulare p̄tate sup̄ aliquē hominē vel sup̄ aliquā creaturā. ⁊ iō dulia que debita fuiturē exhibet hōi domināti: alia virt⁹ ē a latria que exhibet debitam fuiturē diuino dñiō. ⁊ est qdā obseruatiō spēs: q; p̄ obseruatiā honoram⁹ q̄cūq; p̄sonas dignitate p̄cellētēs. p̄ dulia at̄ p̄prie sup̄tā sui dños suos venerant. dulia enī grece seruitus d̄r. ¶ Ad p̄m̄ ergo dōm: q̄ sicut religio p̄ excellētiā d̄r pietas inq̄tū de⁹ ē p̄ excellētiā p̄tati etiā latria p̄ excellētiā d̄r dulia inq̄tū deus excellētē est dñs. nō aut̄ creatura participat potētia creādi rōe cui⁹ deo debet latria. ⁊ iō glo. illa distinguit attributēs latriā deo fm̄ creatioez q̄ creature nō cōicat. dulia vō fm̄ dñiuz qd̄ creature cōicat. ¶ Ad 2. dōm: q̄ rō diligēdi p̄ximū de⁹. ē nō enī p̄ charitatez diligimus in p̄ximo nisi deū: ⁊ iō eadē charitas est q̄ diligit de⁹ ⁊ p̄xim⁹. sunt tñ alie amicitie differētēs a charitate fm̄ aliis rōnes q̄ hōies amant. ⁊ sicut cū sit alia rō seruiēdi deo ⁊ hōi aut̄ honorādi vtrūq; nō est eadē v̄tus latria ⁊ dulia. ¶ Ad 3. dōz: q̄ mor⁹ q̄ est in imaginē inq̄tū ē imago refert in rē cuius ē imago. nō tñ ois mor⁹ q̄ in imaginē refert in eā inq̄tū ē imago. ⁊ iō q̄cūq; ē ali⁹ mor⁹ sp̄ in imaginē ⁊ mor⁹ in rē. Sic ergo dōz: q̄ honor vel subiectio dulia respicit absolute quādā hōis dignitatē. s; enī fm̄ illā dignitatē sit hō ad imaginē vel silitudinē dei: nō tñ semp hō qm̄ reuerētiā alteri exhibet: refert hoc actu in deū. Vel dicendū q̄ mor⁹ qui ē in imaginē quodāmo ē in rē: nō tñ motus qui ē in rē ois q̄ sit in imaginē. ⁊ iō reuerētia que exhibetur alicui inq̄tū ē imago dei. redūdat quodāmo in deum. alia tamē est reuerētia que ipsi deo exhibet: que nullo mō pertinet ad eius imaginē.

Ad quartum sic p̄cedit. Videtur q̄ dulia habeat diuersas spēs. per dulia. n. exhibet honor p̄ximo. diuersa aut̄ rōne honorant diuersi p̄ximi sicut rex: p̄r: ⁊ magister: vt p; p̄hm̄ in. 9. ethi. cū ergo diuersa rō obiecti diuersificet spēm v̄tutis: videt q̄ dulia diuidat in v̄tutes spēs differētēs. ¶ Mediū differt spēs ab extremis: sicut pallidū ab albo ⁊ nigro. s; hypdulia videt esse mediū iter latriā ⁊ dulia. exhibet enī creaturis que hnt spālē affinitatē ad deū: sicut b̄tē v̄gini inq̄tū ē mater dei. ergo videt q̄ dulia sint spēs differētēs. vna qdē dulia simplr. alia vō hypdulia. ¶ Sc̄m̄ in creatura rōnali inuenit imago dei rōne cui⁹ honorat: ita etiā in creatura irrōnali inuenit vestigiū dei. sed alia rō silitudinē ipoztat in noie imaginis ⁊ noie vestigiū. ḡ ē o; s; hoc diuersas species dulia artēdi. p̄fertim cū q̄busdā irrōnabilib⁹ creaturis honor exhibeatur: sicut ligno scē crucis ⁊ alijs huiusmodi. ¶ Sed cōtra est q̄ dulia cōtra latria diuidit. latria autēz

nō diuidit per diuersas spēs. ergo nec dulia. ¶ Rñ. dōm: q̄ dulia potest accipi dupliciter. Uno mō cōmuniter fm̄ q̄ exhibet reuerētiā cuiq; homini rōne cuiuscūq; excellētiē: ⁊ sic continet sub se pietatez ⁊ obseruantia ⁊ quancūq; huiusmodi virtutez que homini reuerētiā exhibet. ⁊ s; hoc habebit partes specie diuersas. Alio mō potest sumi stricte: prout fm̄ eaz reuerētiā exhibet seruis domi. no. nam dulia seruitus dicitur: vt dictū est: ⁊ fm̄ hoc nō diuiditur in diuersas species: sed est vna specierū obseruatiō quā Tullius ponit: eo q̄ alia rōne seruis reuerēt dominū miles ducē: discipulus magistrū. ⁊ sic de alijs huiusmodi. ¶ Ad p̄mū ergo dicendū: q̄ ratio illa p̄cedit de dulia cōmuniter sumpta. ¶ Ad 2. dōm: q̄ hyperdulia est potissīma species dulia cōmuniter sumpta. maxima enim reuerētia debet homini ex affinitate quā habet ad deum. ¶ Ad tertiuū dicendū q̄ creature irrōnali in se cōsiderate nō debetur ab hōie aliqua subiectio vel honor: qm̄ potius ois talis creatura est nāliter homini subiecta. q̄ aut̄ crux christi honoratur hoc fit eodē honore quo christus honoratur: sicut purpura regis honoratur eodē honore quo rex: vt Damas. dicit in quarto libro.

De obedientia. **Qd̄ CIII.**

Deinde considerandū de obedientia. Et circa hoc q̄runf sex p̄ vtz hō debeat obedire hōi. 2. vtz obia sit spālīs virt⁹. 3. de p̄paratōe ei⁹ ad alias virtutes. 4. vtz deo sit in oibus obediēdū. 5. vtz subditi suis p̄latiis teneant in oibus obedire. 6. vtz si

deales teneant secularibus p̄tātibus obedire. ¶ **Ad primum** sic p̄cedit. Videt q̄ vnus hō non teneat alteri obedire. Nō est. n. alii quid faciēdū ⁊ institutionē dinam. s; hoc h; dīna institutio vt hō suo s̄ilio regat fm̄ illud Ecclia. 15. De ab initio cōstituit hōiem: ⁊ religit illū in manu s̄ily sui. ḡ nō teneat vnus hō alteri obedire. ¶ Si alius alicui teneretur obedire oporteret q̄ haberet volūtate p̄cipientis tanq̄ regulā sue actionis. s; sola dīna volūtās q̄ semp est recta ē regulā humanē actionis. ḡ nō teneat hō obedire nisi deo. ¶ Seruitia q̄to sunt magis gratuita tāto magis accepta: s; id qd̄ hō ex debito fac nō ē gratuitū. si ḡ hō teneretur ex debito alijs obedire i bonis opib⁹ faciēdis: ex hoc ipso redderet min⁹ acceptabile opus bonū qd̄ ex obia fieret. nō ḡ teneat hō alteri obedire. ¶ S; ē qd̄ p̄cipit ad Heb. vlti. Obedite p̄positis v̄ris ⁊ subiacete eis. ¶ Rñ. dōz: q̄ sic actiones rez nāliū p̄cedūt ex potētys nālib⁹: ita ē opationes hūane p̄cedūt ex hūana volūtate. oportuit at̄ in reb⁹ nālib⁹ vt sup̄iora mouerēt inferiora ad suas actioez p̄ excellētiā nālis v̄tutis collate dimitus: vñ ⁊ o; i reb⁹ hūanis q̄ sup̄iores moueāt inferiores p̄ suā volūtate ex vi auctoritatis dimit⁹ ordinate. mouere at̄ p̄ rōnē ⁊ voluntatē ē p̄cipe. ⁊ iō sic ex ipso ordie nāli dimit⁹ instituto inferiora in reb⁹ nālib⁹ necē hnt subyci motiōi sup̄ior: ita ē in reb⁹ hūanis ex ordine iuris nālis ⁊ dini tenent inferiores suis sup̄iorib⁹ obedire. ¶ Ad p̄m̄ ḡ dōz: q̄ d̄s religit hōies i manu s̄ily sui: nō q; liceat ei facere oē qd̄ velit. s; q; ad id qd̄ faciēdū ē nō cogit necitate nāe sic creature irrōnales: s; liba electiōe ex p̄posilio p̄cedere. ⁊ sic ad alia faciēda d; p̄cedet p̄posilio ita ē ad hoc q̄ obediat suis sup̄iorib⁹. dicit. n. Hic. vlti. moral. q̄ dū aliene volūtati nos hūilr subdimur nosmetipos i corde sup̄am⁹. ¶ Ad 2. dōz: q̄ dīna volūtās ē p̄ regula q̄ regulat oēs rōnales volūtates cui vna magis appropinquat q̄ alia s; ordinē dimit⁹ institutū. ⁊ iō volūtās vni⁹ hōis p̄cipietis p̄ eē q̄si sc̄da regula volūtatis alteri⁹ obediētis. ¶ Ad 3. dōz: q̄ aliqd̄ p̄t iudicari gratuitū duplr. Uno ex pte ipsi⁹ opis q; hō ad id nō obligat. Alio ex pte operā

tis quia. s. libera voluntate hoc facit. opus autē redditur virtuosum et laudabile et meritorium precipue fm qd ex voluntate pcedit. et id quod obediē sit debitū si ppria voluntate aliquis obediāt. nō ppter hoc minoratur eius meritum maxime apud deū qui nō solus exteriora opera: verum etiam interiorē voluntatē videt.

Ad secundum sic pcedit. Uidef qd obedientia nō sit spālis v̄tus. Obediētie enī in obediētia opponit. s. iobediētia ē gnāle pctm̄. dicit enī Ambro. qd pctm̄ ē iobediētia legis diuine. g obia nō est specialis v̄tus: s. gnālis. ¶ Dis v̄tus spālis aut est theologica aut est moralis: s. obia nō est v̄tus theologica: qz neqz continet sub fide neqz sub spe neqz sub charitate. similiter etiaz nō ē v̄tus moralis: qz nō est in medio supflui et diminuti. quāto. n. aliquis ē magis obediēs tāto magis laudat. ergo obia nō est spālis v̄tus. ¶ Hreg. dicit vlti. moral. qd obia tāto magis ē meritoria et laudabilis quāto min⁹ h̄z de suo. s. qd libet v̄t⁹ tāto magis laudat quāto magis h̄z de suo: eo qd ad v̄tutē regit v̄t sit volēs et eligēs: sicut d̄ in. z. ethi cor. g obediētia nō ē v̄tus. ¶ Virtutes differūt specie fm obiecta. obm̄ aut obie eē videt supioris pceptū qd ml̄ t̄p̄t̄ diuersificari videt fm diuersos supioritatis gradus. g obia ē v̄tus gnālis sub se ml̄tas v̄tutes spā les comprehendēs. ¶ S̄ est qd obediētia a qbusdā ponit pars iustitie: vt supra dictū est. ¶ R̄. d̄m̄. qd ad oia opa bona q̄ specialē h̄nt laudis rōnē: spālis v̄t⁹ determinat. hoc. n. p̄p̄e cōpetit v̄tuti vt opus bonū reddat. obedire aut supioris qd debitū ē ei fm diuī ordinē reb⁹ inditū est vt ostēdit ē. et p̄ p̄ns ē bonū: cū bonū p̄sistat in mō sp̄e et ordine: vt Aug. dicit in lib. de nā boni. h̄z aut bic act⁹ spālē rōnē laudis ex spālī obiecto. cū enī inferiores suis supiorib⁹ multa debeāt exhibere: iter cetera hoc ē v̄nū spālē qd tenent eoz pceptis obedire. v̄nū obediētia ē spālis v̄t⁹: et ei⁹ spālē obiectū ē pceptus tacitū vel exp̄s̄us. voluntas enī supioris quocūqz mō inotescat ē qdā tacitū pceptū. et tāto videt obediētia p̄mptior quāto exp̄s̄us pceptū obediēdo puenit: voluntate tñ supioris itellecta. ¶ Ad p̄m̄ ergo d̄m̄. qd nihil p̄hibet duas speciales rōnes ad q̄s due spāles v̄tutes respiciūt in vno et eoz de m̄li obo currere: sicut miles defendēdo castrū regis et implet opus fortitudinis nō refugiēs mortis picula pp̄ bonū: et opus iustitie debitū seruitio d̄no suo reddēs. Sic igitur rō pcepti quā attēdit obediētia currit cū actib⁹ oium v̄tutū: nō cū oib⁹ actib⁹ v̄tutū: qz nō oēs act⁹ v̄tutū sunt in pcepto: vt supra habitū est. s̄l̄r etiā quedā q̄nqz sub pcepto cadūt qd ad nullā aliā v̄tutē p̄tinet: vt p̄s in his que nō sunt mala: nisi qz p̄hibita. Sic ergo si obediētia p̄p̄ie accipiat s̄z qd respicit intētiōnē formale rōnis pcepti: erit spālis v̄t⁹. et iobediētia pctm̄ spālē. s̄z hoc enī ad obiaz regit qd implet aliq̄s actū iustitie vel alteri⁹ v̄tutis intēdēs imple pceptū. et ad inobiam regit qd actuali⁹ p̄tēnat spālē pceptū. Si v̄o obia large accipiat p̄ executionē cuiuscūqz qd p̄t ca dere sub pcepto et iobia p̄ omissionē eiusdē ex q̄cūqz intētiōe: sic obia erit gnālis v̄t⁹: et iobia erit gnāle pctm̄. ¶ Ad 2m̄ d̄m̄. qd obia nō ē v̄tus theologica. nō enī per se obm̄ ei⁹ est de⁹: s̄ pceptū supioris cuiuscūqz vel exp̄s̄us vel tacitus interpretatiū. s̄ simplex v̄bū plati eius indicās voluntatē: cui obedit p̄mpt⁹ obediēs: fm illud ad Titū. 3. Dicto obedire. Est aut v̄tus moralis cū sit pars iustitie: et est mediū iter supflui et diminuti. attēdit aut ei⁹ supflui nō qdēz fm q̄tū sed fm alias circūstātiās: in q̄tū. s̄ aliq̄s obedit vel cui non d̄z: vel in q̄b⁹: sicut ēt supra de religioe dictū ē. p̄t ēt dici qd sicut iniustitia supflui ē in eo qd retinet alienū. diminuti aut in eo cui nō reddidit qd debet: vt p̄hs dicit in. 5. ethi cor: ita etiāz obia mediū ē iter supflui qd attēdit ex parte ei⁹ qui subtrahit supiori obediētie debitū: qz supabūdat in impledo ppriā voluntatē. diminuti autē ex parte supioris cui

nō obediēt. v̄nū fm hoc obia nō erit mediū duarū malitiarū sicut supra de iustitia dictum est. ¶ Ad 3m̄ d̄m̄. qd obia sicut et quilibet v̄tus d̄z habere p̄mptā voluntatē in simz ppriū obm̄. nō aut in id qd repugnās ē ei. ppriū aut obiectū obediētie est pceptū: qd quidē ex alteri⁹ voluntate pcedit. v̄nū obediētia reddit p̄p̄tā boīs voluntatē ad implendū voluntatē alteri⁹. s̄ p̄cipientis. si aut id qd ei p̄cipit sit p̄p̄ter se ei voluntatē etiā absqz rōnē pcepti sicut accidit in p̄p̄teris: iaz ex ppria voluntate tēdit in illud: et nō videt illud imple pceptū voluntatē ppriā. s̄z qn̄ illud qd p̄cipit nullo mō ē fm se voluntatē: sed est fm se p̄sideratū pprie voluntati repugnās sicut accidit in asp̄is: tūc oīno manifestū ē qd non implet nisi p̄p̄ter pceptū. et id Hreg. dicit in lib. moral. qd obia que h̄z aliqd de suo in p̄p̄teris: est vel nulla vel minor: qz. s̄ voluntas ppria nō videt p̄cipialr tēdere ad implendū pceptū: sed ad assequēdū ppriū voluntatē. in aduersis aut vel difficilib⁹ ē maior: qz voluntas ppria in nihil aliud tēdit q̄s in pceptū. s̄ hoc itelligēdū est fm id qd exteri⁹ apparet. fm tamē dei iudiciū qui corda rimat p̄t cōtingere qd etiā in p̄p̄teris obediētia aliqd de suo h̄ns nō p̄p̄ter hoc sit minus laudabilis si. s̄ ppria voluntas obediētis nō minus deuote tendat ad impletionē pcepti. ¶ Ad. 4. dicendum: qd reuerentia directe respicit personā excellentem. et ideo fm diuersam rōnēz excellentie diuersas spēs h̄z. obediētia vero respicit pceptū p̄sone excellentis. et id nō est nisi v̄nū rōnis: s̄ qz pp̄ reuerentiā p̄sone obediētia debet ei⁹ pcepto: p̄ns est qd obediētia boīs sit eadē sp̄e: ex diuersis tñ sp̄e cāis pcedēs.

Ad tertium sic pceditur. Uidef qd obedientia sit maxima virtutū. D̄. n. p̄ Reg. 15. Melior ē obediētia q̄ victime. s̄ oblatio victimaz p̄tinet ad religionē q̄ ē potissima inter oēs virtutes morales vt ex supra d̄cis p̄s. g obediētia est potissima iter oēs virtutes. ¶ Hreg. dicit vlti. moral. qd obediētia sola virtus est q̄ virtutes ceteras mētī inserit: insertasqz custodit. sed cā potior est effectū. g obediētia est potior oibus virtutibus. ¶ Hreg. dicit vlti. moral. qd nunq̄ p obediētia malū d̄z fieri. aliq̄n aut p obiam bonū qd agimus itermitti d̄z. sed nō p̄mittit aliqd nisi p meliori. g obia p q̄ p̄mittitur bona aliaz virtutū ē virtutib⁹ alyz melior. ¶ Sed ē qd obia h̄z laudē ex eo qd ex charitate pcedit. d̄. n. Hreg. vlti. moral. qd obia nō seruili metu s̄ charitatis affectu seruanda ē nō timore pene: s̄ amore iustitie. g charitas ē potior virtus q̄ obia. ¶ R̄. d̄m̄. qd sic pctm̄ p̄sistit in hoc qd h̄o contēpto deo imutabilibus bonis inheret: ita meritū virtuosū actus p̄sistit ecōtrario in hoc qd h̄o cōtēptis bonis creatis deo inheret sicut fini. finis aut potior ē his que sunt ad finē. Si vero bona creatā p̄p̄ter hoc cōtēnant vt deo ibereat: maior est laus virtutis ex hoc qd deo inheret: q̄ ex hoc qd bona terrena p̄tēnit. et id virtutes q̄bus deo s̄z se inheret. s̄ theologice sunt potiores virtutib⁹ moralibus q̄bus aliqd terrenū p̄tēnit vt deo ibereat. Inter virtutes aut morales tanto aliq̄ potior ē q̄to aliq̄s magis aliqd cōtēnit vt deo ibereat. Sūt aut tria genera bonoz humano rū qd h̄o p̄t contēnere pp̄ deū: quoz ifimū sunt exteriora bona. mediū aut sunt bona corporis. sup̄emū aut sunt bona aīe iter que quodā mō p̄cipiū ē voluntas in q̄tū. s̄ voluntatē h̄o oibus alyz bonis v̄tī. et id p se loquēdo laudabilior ē obediētie virtus q̄ pp̄ deū p̄tēnit ppriā voluntatē q̄ alie v̄tutes morales que p̄p̄ter deū aliq̄ alia bona p̄tēnit. Un̄ Hreg. dicit in vlti. moral. qd obediētia victimis iure p̄ponitur: qz per victimas aliena caro: per obediētiā vero voluntas propria mactatur. v̄nde etiam quecūqz alia virtutum opera ex hoc meritoria sunt apud deū qd sunt vt obediatur voluntati diuine. nam si quis etiam martyriū sustineret vel oia sua paupibus erogaret: nisi hoc ordinaret ad impletionē diuine voluntatis qd recte ad obediētiā

pertinet: meritoria esse non possent: sicut nec si fierent sine charitate que sine obedientia esse non potest. dicitur in 1° Jo. 2. q. 9 dicit se nosse deum et mandata eius non custodit mendax est. qui autem seruat verba eius vere in hoc charitas dei perfecta est. et hoc id est: quia amicitia facit idem velle et nolle. Ad 1° ergo dicitur: quod obedientia procedit ex reuerentia que exhibet cultum et honorem superioris: et quod ad hoc sub diversis virtutibus continetur. Item se considerata putat respicit rationem precepti sit una specialis virtus. in quantum ergo procedit ex reuerentia platonum continetur quodammodo sub obseruatione. in quantum vero procedit ex reuerentia parentum sub pietate. in quantum vero procedit ex reuerentia dei sub religione: et prinet ad deuotionem que est principalis actus religionis. unde secundum hoc laudabilius est obedire deo quam sacrificium offerre et etiam quod in sacrificio imolatur aliena caro. pro obedientia autem propria voluntas: ut Gregorius dicit. spiritualiter tamen in casu in quo loquebatur Samuel: Melius fuisse Sauli obedire deo quam aialia pinguis amalechitarum in sacrificio offerre dei mandatum. Ad 2° dicitur: quod ad obedientiam pertinet omnis actus virtutum: prout sunt in precepto. in quantum ergo actus virtutum operantur causaliter vel dispositiue ad earum generationem et conseruationem: in tantum dicitur quod obedientia omnes virtutes merito inserit et custodit: nec tamen sequitur quod obedientia sit simpliciter omnibus virtutibus prior: propter duo. primum quod: licet quidam actus virtutis cadat sub precepto: potest tamen aliquis implere actum virtutis non attendens ad rationem precepti: unde si aliquid virtus sit cuius obiectum sit naturaliter prout preceptum: illa virtus dicitur naturaliter prior quam obedientia: ut patet de fide per quam nobis diuine auctoritatis sublimitas innotescit: ex qua competit ei prout scipiendi. 2° quod in fustio gratie et virtutum potest procedere etiam tempore omnium actuum virtuosorum. et secundum hoc neque tempore neque natura est obedientia omnibus aliis virtutibus prior. Ad 3° dicitur: quod duplex est bonum. Quoddam ad quod faciendum habet ex necessitate tenetur: sicut amare deum vel aliquid bonum: et tale bonum nullo modo potest propter obedientiam pretermitti. Est autem aliud bonum ad quod habet non tenetur: ex necessitate tenetur: et tale bonum potest habere quod propter obedientiam pretermittitur ad quod ex necessitate habet tenetur: quod non potest habere aliquid bonum facere culpa incurrendo: et tamen sicut ibidem Gregorius dicit: quod ab unoquoque bono subiectos vocat: necesse est ut multa cedat ne obedientis mens subitito iterat si a bonis omnibus repulsa penitus ieiunet: et sic per obedientiam et per talia bona potest donum vniuersi boni recompensare.

Ad quartum sic procedit. Videtur quod non in omnibus sit deo obediendum. dicitur in Mat. thei. 9. quod dominus duobus cecis curatis precepit dicens. Videte ne quis sciatis. illi autem exentes diffamauerunt eum per totam terram illam. nec tamen ex hoc inculpantur. ergo videtur quod non teneamur in omnibus obedire deo. Respondetur. Nullus tenetur aliquid facere contra virtutem. sed inueniuntur quodam precepta dei contra virtutem: sicut precepit Abrahæ quod occideret filium innocentem: ut habetur Gen. 22. Et in deis ut furarent res egyptiorum: ut habetur Exo. xi. que sunt contra iustitiam. et dicitur quod acciperet mulierem adulteram quod est contra castitatem. ergo non in omnibus est obediendum deo. Respondetur. Quicumque obedit deo conformatur voluntati suam voluntati diuine et in volito. sed non quantum ad omnia tenemur conformare voluntatem nostram voluntati diuine in volito: ut supra habitum est. ergo non in omnibus tenetur homo deo obedire. Sed est quod dicitur Exo. 24. Omnia quecumque locutus est dominus faciemus et erimus obedientes. Respondetur. dicitur: quod sicut supra dictum est ille qui obedit mouetur per imperium eius cui obedit: sicut res naturales mouentur per suos motores. sicut autem deus est primus motor omnium que naturaliter mouentur: ita etiam est primus motor omnium voluntatum: ut ex supradictis patet: et ideo sic naturali necessitate omnia naturalia subduntur diuine motioni. ita etiam quadam necessitate iustitie omnes voluntates tenentur obedire diuino imperio. Ad primum ergo dicitur: quod dominus cecis dixit ut miraculum occultaret: non quasi intendens eos per virtutem diuini precepti obligare: sed sicut Gregorius dicit. 19. moral. seruus suis sese sequentibus

exemplum dedit: ut ipsi quidem virtutes suas occultare desiderarent. et tamen ut alij eorum exemplo proficerent et prodantur inuiti. Ad 2° dicitur: quod sicut deus nihil operatur contra naturam: quia hoc est natura vniuersi cuiusque rei quod in ea deus operatur: ut habetur in glo. ad Ro. xi. operatur tamen aliquid contra solitum cursum nature: ita et deus nihil potest precipere contra virtutes: quia in hoc principali consistit virtus et rectitudo voluntatis humane quod dei voluntati conformetur et eius sequatur imperium: quantum sit contra consuetum virtutis modum: hoc secundum ergo preceptum Abrahæ factum quod filium innocentem occideret non fuit contra iustitiam: quia deus est actor mortis et vite. similiter nec fuit contra iustitiam quod mandauit indeis ut res egyptiorum acciperent: quia eius sunt omnia: et cui voluerit dat illa. sicut etiam non fuit contra castitatem preceptum dicitur factum ut mulierem adulteram acciperet: quia ipse deus est humane generationis ordinator: et ille est debitus modus mulieribus utendi que deus instituit. unde patet quod predicti nec obediendo deo nec obedire volendo peccauerunt. Ad 3° dicitur: quod si non semper teneatur homo velle quod deus vult. semper tamen tenetur velle quod deus vult eum velle: et hoc homini precipue innotescit per preceptum diuinum. et ideo tenetur homo in omnibus diuinis preceptis obedire.

Ad quintum sic procedit. Videtur quod subditi tenentur suis superioribus in omnibus obedire. Dicit enim apostolus ad Col. 3. Filij obedite parentibus prout domino: et postea subdit. Serui obedite per omnia dominis carnalibus. eadem ratione alij subditi debent parentibus suis in omnibus obedire. Respondetur. Prelati sunt in medio inter deum et subditos secundum illud Deut. 5. Ego sequester et mediator fui inter deum et vos in tempore illo: ut annunciarer vobis verba eius. Item ab extremo in extremum non puenit nisi per medium. ergo precepta prelati sunt reputanda tanquam precepta dei. Unde et apostolus dicit ad Gal. 4. Sic angelus dei excepistis me sicut christus iesus. et ad Thes. 2. Num accepistis a nobis verbum auditus dei: accepistis id non ut verbum hominum: sed sicut vere est verbum dei. ergo sicut debet deo obedire in omnibus: ita et prelati. Respondetur. Sicut religiosi profitendo vouent castitatem et paupertatem: ita et obedientiam. sed religiosus tenetur quantum ad omnia tenetur obedire. Sed est quod dicitur Actuum. 5. Obedire oportet deo magis quam hominibus. sed quoniam precepta prelatorum sunt deus. ergo non in omnibus prelati est obediendum. Respondetur. dicitur: quod sicut deus est obediens mouetur ad imperium precipientis quodam necessitate iustitie: sicut res naturales mouentur ex virtute sui motoris necessitate nature. Ex autem aliquid res naturalis non mouetur a suo motore potest contingere dupliciter. Uno propter impedimentum quod puenit ex fortiori virtute alterius mouentis: sicut lignum non comburitur ab igne si fortior vis aque impediatur. Alio modo ex defectu ordinis mobilis ad motorem: quia res subicitur eius actioni quantum ad aliquid: non tamen quantum ad omnia: sicut humor quandoque subicitur actioni caloris quantum ad cale fieri: non tamen quantum ad exsiccari siue consumi. Similiter ex duobus potest contingere quod subditi suo superiori non teneatur in omnibus obedire. Uno modo propter preceptum maioris potestatis. Ut enim ad Ro. 13. su per illud. Qui resistunt ipsi sibi donationem acquirunt dicit Beatus Hieronymus. Siquid iusserit curator: nunquid est tibi faciendum si contra proconsulem iubeat: rursus si quid proconsul iubeat et aliud imperator: nunquid dubitatur illo contempto illi esse seruendum: ergo si aliud imperator aliud deus iubeat: contento illo obtemperandum est deo. Alio modo non tenetur inferior suo superiori obedire si ei aliquid aliquid precipiat in quo ei non subdatur. dicit enim Beatus Hieronymus in 3. de beneficijs. Errat si quis existimat seruitutes in totum hominem descendere. pars enim melior excepta est: corpora obnoxia sunt et ascripta dominis: mens quidem est sui

furis. et ideo in his que pertinent ad interiorē motum, voluntatis homo nō tenet homini obedire: sed solum deo. tenetur autē hō homini obedire in his que exteriorius p̄ corpus sunt agenda: in quibus tñ fm̄ ea que ad naturā corporis pertinent hō hōi obedire nō tenet: sed solus deo: q̄ oēs boies natura sunt pares: puta in his que p̄tinēt ad corporis sustentationē et plis generationē. vñ non tenent nec serui dominis nec filij parentibus obedire de matrimonio cōtrahendo: vel virginitate seruāda: aut aliquo alio hōi. sed in his que p̄tinēt ad dispositionē actū et rerū humanarū tenet subditus suo superiori obedire fm̄ rōnē superioritatis: sic milites duci exercitus in his que p̄tinēt ad bellū: seruis dñō in his que p̄tinēt ad seruilia opa exequēda filius patri in his que p̄tinēt ad disciplinā vite et curā domesticā: et sic de alijs. ¶ Ad p̄m̄ ergo dōm: q̄ hoc qd̄ apls dicit intelligendum est p̄ oia q̄tuz ad illa q̄ p̄tinēt ad ius patrie vel dominiatiōis. ¶ Ad 2m̄ dōm: q̄ deo subycit hō simpliciter q̄tuz ad oia et interiora et exteriora. et iō in oibus ei obedire tenet. subditi autē nō subyciunt suis superiorib⁹ q̄tuz ad oia. sed q̄tuz ad aliqua determinate: et q̄tuz ad illa medij sūt inter deū et subditos. q̄tuz ad alia vero immediate subdunt deo a quo instruunt p̄ legē nālez vel scriptā. ¶ Ad 3m̄ dōm q̄ religiosi obedientiā p̄fiterent q̄tuz ad regulare cōuersationē quā suis p̄laris subdunt. et ideo q̄tuz ad illa sola obedire tenent que possunt ad regulare cōuersationē p̄tinere. et hec est obedientiā sufficiens ad salutē. si autē etiā in alijs obedire voluerint hoc p̄tinebit ad cumulū perfectiōis. dñi tamen illa nō sint cōtra deū aut cōtra p̄fessionē regule: q̄ talis obedientiā esset illicita. Sic ergo pōt tripliciter obedientiā distingui. vna sufficiens ad salutē que. s. obedit in his ad que obligat. alia p̄fecta que obedit in oibus licitis. alia indiscreta que etiam in illicitis obedit.

Ad sextum sic p̄cedit. Videtur q̄ xp̄iani nō tenentur secularibus potestatibus obedire: q̄ sup̄ illud. Mat. 17. ergo liberi sunt filij. dicit glo. Si in quolibet regno filij illius regis qui regno illi p̄ferunt sūt liberi: tūc filij regis illi? cui oia regna subdunt in quolibet regno liberi esse debent: sed xp̄iani per fidē xp̄i facti sūt filij dei: fm̄ illud Joā. p̄. Dedit eis patres filios dei fieri his qui credunt in noīe eius. ergo nō tenent p̄tibus secularib⁹ obedire. ¶ Ad 7m̄ dōm. dicit: Mortificati estis legi per corpus xp̄i. et loquitur de lege diuina veteris testamēti: s̄ minor est lex humana per quā boies secularibus p̄tibus subdunt q̄ lex diuina veteris testamēti. ergo multo magis boies p̄ hoc q̄ sunt facti mēbra corporis xp̄i liberantur a lege subiectionis qua secularib⁹ p̄ncipib⁹ astringebantur. ¶ Ad 8m̄ dōm. Latronibus qui p̄ violentiā opprimūt boies obedire nō tenent. s̄ Aug. dicit i. 4. de ciui. dei: Remota iustitia qd̄ sūt regna nisi magna latrocinia. cū ergo dñia p̄ncipū secularia plerūq̄ cū iniustitia exerceant: vel ab aliqua iniusta usurpatione p̄ncipatū sūperint: videt q̄ nō sit p̄ncipibus secularibus obediendū a xp̄ianis. ¶ Sed 3 est qd̄ dicit ad Titum. 3. Ammone illos p̄ncipib⁹ et p̄tibus subditos eē. et i. Petri. 2. Subiecti estote omni humane creature pp̄ deus: siue regi quasi p̄cellenti: siue ducibus tanq̄ ab eo missis. ¶ Ad 9m̄ dōm: q̄ fides xp̄i est iustitie p̄ncipiū et causa: s̄ illud Ro. 7. Iustitia dei per fidē iesu xp̄i. et iō per fidē xp̄i nō tollit ordo iustitie sed magis firmat. ordo aut iustitie regit vt inferiores suis superiorib⁹ obediāt. aliter enī nō possent humanarū rerū statū cōseruari. et iō p̄ fidē xp̄i nō excusant fideles qn̄ p̄ncipibus secularib⁹ obedire teneant. ¶ Ad p̄m̄ ergo dōm: q̄ sicut supra dictū est: seruit⁹ qua hō homini subycit ad corpus p̄tinēt nō ad aīam que libera manet. nūc autē in statu huius vite per gratiā xp̄i liberamur a defectib⁹ aīe. nō aut a defectibus corporis: vt p̄ per aplm̄ ad Ro. 7. qui dicit de seipso: q̄ mente seruit legi dei. carne au-

De inobedientia

tem legi peccati. et ideo illi qui sunt filij dei per gratiā liberi sunt a spūali seruitute peccati: nō aut a seruitute corporali qua tēporalibus dñis tenentur alstricti: vt dicit glo. sup̄ illud. i. ad Timor. 6. Quicūq̄ sunt sub iugo serui etc. ¶ Ad secundū dōm q̄ lex vetus fuit figura noui testamēti. et ideo debuit cessare veritate veniente. non autē est simile de lege humana per quā homo subycitur homini. et tamen etiā ex lege diuina homo tenetur homini obedire. ¶ Ad tertium dicendum: q̄ p̄ncipibus secularibus intantum homo obedire tenetur inq̄tum ordo iustitie requirit. et ideo si nō habeat iustus p̄ncipatū sed usurpatū. vel si iniusta precipiant: non tenentur eis subditi obedire nisi forte per accidens p̄pter vitandū scandalū vel periculum.

De inobedientia.

26. CV.

Inde considerandum est de inobedientia. ¶ Et circa hoc queruntur duo. Primo vtrum sit peccatum mortale. Secundo vtrum sit grauissimum peccatum.

Ad primum sic p̄cedit. Vt

q̄ iōbia n̄ sit peccatū mortale. Omne enī peccatū est inobediētia vt p̄ per definitionē Amb. sup̄ius posita. si q̄ inobediētia esset peccatū mortale. oē peccatū esset mortale. ¶ P̄. Hreg. dicit. 31. mortale. q̄ inobediētia oritur ex inani glia: sed inanis gloria non est peccatū mortale. q̄ nec inobediētia. ¶ P̄. Tūc dicitur aliq̄ esse inobediens qn̄ superioris p̄ceptū nō implet. s̄ superiores multotiens p̄cepta multiplicat q̄ vix aut nunq̄ oia possunt obseruari. si q̄ inobediētia esset peccatū mortale: sequeretur q̄ homo nō posset vitare mortale peccatū: qd̄ ē inconueniens. nō q̄ inobediētia est peccatū mortale. ¶ Sed 3 est qd̄ ad Ro. p̄. et. ad Timor. 3. iter alia peccatū mortalia cōputat parētib⁹ non obedientes. ¶ Rñ dōm: q̄ sicut supra dōm ē: peccatū mortale est qd̄ dicitur charitati p̄ qua est spūalis vita. charitate aut diligit deus et prim⁹. exigit aut charitas dei vt ei⁹ mādatis obediāt: vt supra dōm est: et ideo inobedientes eē dñis p̄ceptis est peccatū mortale quasi dñe dilectioni contrariū. in p̄ceptis aut dñis continet q̄ etiā superiorib⁹ obediāt. et ideo etiā inobediētia q̄ q̄s inobediens est p̄ceptis superiorū est peccatū mortale q̄si dñe dilectioni dicitur: fm̄ illud ad Ro. 13. Qui p̄tati resistit: dei ordinationi resistit. dicitur in super dilectioni p̄rimi inq̄tuz superiorū primo subtrahit obedientiā quā ei debet. ¶ Ad p̄m̄ q̄ dōm: q̄ illa definitio Amb. datur de peccatū mortali qd̄ habet p̄fectā p̄tī rōnē: peccatū aut veniale nō est inobediētia: q̄ non est p̄ceptum: sed p̄ter p̄ceptū. nec etiā oē peccatū mortale est inobediētia p̄prie et p̄ se loquēdo: sed solū tūc qn̄ aliq̄ p̄ceptū contēnit: q̄ ex fine morales actus sp̄m̄ hñt. cui⁹ aut facit aliq̄d p̄ceptū nō p̄ p̄cepti cōtēptū: sed p̄ter aliq̄d aliud est inobediētia mālīter tantū: sed p̄tinet formalit̄ ad aliā sp̄m̄ p̄tī. ¶ Ad 2m̄ dōm: q̄ inanis glia appetit manifestatiōem alicuius excellentie: et q̄ videt ad q̄dam excellentiā p̄tinere q̄ hō p̄ceptis alteri⁹ nō subdat: ide ē q̄ inobediētia ex inani glia oritur. nihil aut p̄hibet ex peccatū veniale oriri mortale: cū veniale sit dispositio ad mortale. ¶ Ad 3m̄ dōm: q̄ nullus obligat ad impossibile. et ideo si tot p̄cepta prelatus aliquis ingerat seu iniungat q̄ subditus ea implere nō possit: excusatur a peccato. et ideo prelatus abstinere debent a multitudine p̄ceptorum.

Ad secundum sic p̄cedit. Videt q̄ inobediētia sit grauissimū peccatū. Dicit enī p̄ Reg. 15. Quasi peccatū ariolādi ē repugnare. et quasi scelus idolatrie nolle accescere: s̄ idolatria est grauissimū peccatū vt supra bitū est. q̄ inobediētia est grauissimū peccatū. ¶ P̄. Illud peccatū dicitur esse in sp̄s sc̄i p̄ qd̄ tollunt impedimenta peccati: vt supra dictum est: sed per inobediētiā cōtēnit

homo pceptū qđ maximē retrahit hoies a peccando. g in obediētia est pctm̄ in spm̄ scm̄. et ita ē grauissimū pctm̄. **C** P. Apls dic ad Ro. 5. q p vniū inobiaz p: tōres multi p̄stituti sunt. s; cā videt esse potior effectu. g inobiaz videt ee graui' pctm̄ q̄ alia q̄ ex ea causant. **C** S; d ē q̄ graui' est tēnere p̄cipiente q̄ pceptū. sed qđam pctā sunt d ipaz psonā p̄cipiente: sicut p; de blasphemā et homicidio. g inobiaz non est grauissimū pctm̄. **C** Rñ. vdm: q̄ non ois inobiaz ē egle pctm̄. **P** dōt. n. vna inobiaz esse grauior altera dupliciter. Uno mō ex pte p̄cipiente: q̄uis enī oēm curam hō apponere debeat ad hoc q̄ cuius supiozi obediāt. tū magis ē debitū q̄ hō obediāt supiozi q̄ inferiozi ptāti. cuius si gnū ē q̄ pceptū inferiozis p̄termittit si sit pcepto supiozis p̄rium. vñ p̄ns est q̄ q̄to supioz ē ille q̄ pceptit: tāto ei inobediētē esse sit grauius. et sic inobediētē ee deo ē graui' q̄ inobediētē esse hōi. 2° ex pte pceptoz. nō. n. p̄cipiens egliter vult ipleri oia q̄ mādat. magis enīz vniūsgq; p̄cipiens vult sine q̄ id qđ ē fini p̄pinqū. et iō tāto est inobiaz grauior q̄to pceptū qđ q; p̄terit magis ē de itentōe illius q̄ p̄cipit. Et in pceptis qđē dei manifestū ē q̄ q̄to pceptuz datur de meliozi tanto est eius inobediētia grauior: q; cuz voluntas dei p se ferat ad bonū. q̄to aliqd est melius tanto de^o vult illud magis ipleri. vnde g inobediēs est pcepto de dilectione dei graui' peccat q; g inobediens est pcepto de dilectione p̄rimi. volūtas aut hōis non semp magis fert in melius. et iō vbi obligamur ex solo hōis pcepto nō ē graui' pctm̄ ex eo q̄ mai' bonū p̄terit: s; ex eo q̄ p̄terit illud qđ ē magis de itētiōe p̄cipiente. Sic g opz fm̄ diuersos inobie gradus diuersis pctōz gradib' p̄parare. nā inobiaz q̄ contēnit dei pceptū ex ipsa rōne inobie grauius ē pctm̄ q̄ pctm̄ quo peccat in hōiem si fecerneret inobediētia dei. et hoc ideo dico: q; q; p̄rimū peccat ē d dei pceptū agit: si tñ in aliquo potiozi pceptū dei tēneret adhuc pctm̄ graui' ē. inobediētia aut q̄ tēnitur pceptū hōis leuior est pctō quo tēnitur ipse p̄cipiēs: q; ex reuerentia p̄cipiente pcedere d; reuerentia pcepti. et silr pctm̄ qđ di recte p̄tinet ad tēntū dei sic blasphemā vel aliqd hu/ insinodi. grauius ē etiā semota p̄ intellectū inobediētia a pctō q̄ esset illud pctm̄ in quo tēnitur solū dei pceptū. **C** Ad p^o g vdm: q̄ illa comparatio Samuelis non est eglitatis sed similitudinis: q; inobediētia redundat in tēntū dei sicut et idolatria: licet idolatria magis. **C** Ad 2° dōz: q; non ois inobediētia est pctm̄ in spm̄ scm̄: sed solū il la cui obstinatio adhibet. non. n. tēntus cuiuscunq; qđ pctm̄ ipedit t̄stituit pctm̄ in spm̄ scm̄: aliogn cuiusq; boni tēntus ēēt pctm̄ in spm̄ scm̄: q; p qđq; bonū pōt hō ipediti a pctō. s; bonoz illoz tēnt' facit pctm̄ in spm̄ scm̄ q̄ di recte ducit ad p̄niam et remissionē pctōz. **C** Ad 3° vdm q̄ p̄mū pctm̄ p̄mi parentis ex quo in oēs pctm̄ emanauit nō fuit inobediētia fm̄ q̄ est spāle pctm̄: sed supbia ex q̄ hō ad inobediētiā pcessit. vñ apls in verbis illis v' accipe in obediētiā fm̄ q̄ ḡaliter se h; ad oēm pctm̄.

C De grā siue gratitudine. **Qđ CVI.**
Ende considerandū est de grā siue gratitudine. **C** Circa grāz aut q̄runt sex. p vtz grā sit spālis vtus ab alyz distincta. 2° q; teneat ad maiores grāz actiōes deo vtz inocēs vel penitēs. 3° vtz semp teneat hō ad gratias bñficijs humanis reddendas. 4° vtrum retributio grāz sit differēda. 5° vtrum sit mensuranda fm̄ acceptum bñficiū vel fm̄ dātis affectuz. 6° vtrum oporteat aliqd maius rependere.

Ad p̄imum sic pcedit. Videl' q̄ grā nō sit virtus spālis ab alyz distincta. **M**axi. ma. n. bñficia a deo et a parētib' accepim', s; bonoz quem

deo retribuim' p̄tinet ad vtutē religiōis. bonoz aut quez retribuim' parētib' p̄tinet ad vtutē pietatis. g grā siue gratitudo non est vt' ab alyz distincta. **C** P. Retributio p̄portionalis p̄tinet ad iustitiā t̄mutatiuā: vt p; pph; in .5. etbi. sed grē reddunt vt retributio sit: vt ibidē dī. g red ditio grāz qđ p̄tinet ad gratitudinē est act' iustitiē: nō ergo gratitudo ē spālis vtus ab alyz distincta. **C** P. Recompensatio regit ad amicitia p̄seruādā: vt p; per p̄m in .8. et .9. etbi. sed amicitia se h; ad oēs vtutes pp q; hō amat. g grā siue gratitudo ad quā p̄tinet recōp̄sare bñficia nō est spālis vtus. **C** S; d est qđ Tulli' ponit grām gratū faciētēz spāle iustitiē partē. **C** Rñ. vdm q̄ sic supra dcm̄ ē fm̄ diuersas cās ex q̄b' aliqd debet: necesse est diuersificari debiti reddēdi rōne: ita tñ q̄ semp in maiori illud qđ mi n' est p̄tinet. in deo aut p̄ t̄ncipalr iuenit cā debiti eo q̄ ipse est p̄mū p̄n' oīuz bonoz n̄roz. scđario aut in p̄re q̄ ē p̄ximū n̄re grātiōis et discipline p̄n'. 3° aut in p̄sona q̄ dignitate p̄cellit ex q̄ cōia bñficia p̄cedūt. 4° aut in aliquo bñfactore a quo aliq̄ p̄ticularia et puata bñficia p̄cepim' p̄ q̄b' p̄ticulariter ei obligamur. **Q**z g nō q̄qd debemus deo v' p̄ri v' p̄sone dignitate p̄cellēti: debem' alicui bñficia ctoz a quo aliqd p̄ticularē bñficiū recepim'. inde ē q̄ post religionē qua debitū cultū deo ipeditimus: et pietatē q̄ colimus parentes: et obseruantiam qua colimus personas dignitate p̄cellentes: est gratia siue gratitudo que benefactoribus grām recompensat. et distiguit a p̄missis vtutibus sic q; posteriorū distiguit a p̄ori q̄si ab ea deficiēs. **C** Ad p̄mū g vdm q̄ sic religio ē qđā supercellēs pietas: ita est et qđā excellens grā siue gratitudo. vñ et grāz actio ad deū supra posita est iter ea q̄ ad religionem pertinent. **C** Ad 2° vdm q̄ retributio p̄portionalis p̄tinet ad iustitiā t̄mutatiuā qñ attēdit fm̄ debitu; legale: puta si pacto firmet vt tātū p̄ tāto retribuāt: s; ad vtutem grē siue gratitudinis retributio p̄tinet q̄ sit ex solo debito honestatis. quā. s. aliq; spōte facit. vñ et gratitudo est min' grata si sit coacta: vt Seneca dicit in lib. de beneficijs. **C** Ad 3° dōz q̄ cū vā amicitia supra vtutē fundet q̄quid est vtuti p̄riū in amico est amicitie ipeditiū: et q̄qd est virtuosuz est amicitie p̄nociatiū. et fm̄ hoc per recōp̄sationē bñficioz amicitia cōseruat q̄nis recōp̄satio bñficioz ad virtutem gratitudinis spāliter pertineat.

Ad secundum sic pcedit. Videl' q̄ magis teneat ad grās reddēdas deo inocēs q̄ penitēs. **Q**uāto. n. aliq; mai' donuz a deo p̄cepit: tanto magis ad grāz actiōes teneat: s; mai' est donū inocētie q̄ iustitiē restitute. g videt q̄ magis teneat ad gratiaz actionē inocēs q̄ penitēs. **C** P. Sic bñfactori debetur grāz actio: ita et dilectio. s; Augu. dic in .4. p̄f. Quis hōiū suā cogitans ifirmitatē audet virib' suis tribuere castitatē atq; inocētiā suā vt min' amet te q̄si min' fuerit ei necessaria mīa tua donās pctā cōuersis ad te: et postea subdit: et iō tantūde imo ampli' te diligit: q; p̄ quē me videt tantis pctōz meoz languozib' exui: p̄ eū se videt tantis pctōz lāguozib' nō iplicari. g et magis teneat ad grām reddēdā inocēs q̄ penitēs. **C** P. Quanto gratuitū bñficiū est magis t̄tinuatū tāto maior p̄ eo debet grārum actio: s; in inocēte magis t̄tinuat' dīne grē bñficiū q̄ i penitente. dic. n. Augu. ibidē. Hfe tue deputo et mie tue: q; pctā mea tāq; glaciē soluiisti. grē tue deputo et q̄cūq; nō feci mala. qđ. n. facere nō potui: et omnia mibi dimissa ee fa teoz: et q̄ mea spōte feci mala: et q̄ te duce non feci. g magis teneat ad grāz actiōes inocēs q̄ penitēs. **C** Sed d est qđ dī Luc. 7. Cui plus dimittit' pls diligit. g eadē rōne plus teneat ad grāz actiōes. **C** Rñ. vdm q̄ actio grāz in accipiente respic grām dātis. vnde vbi est maior grā ex parte dātis ibi regit' maior grāz actio ex parte recipiētis. grā

Linde considerandū est de grā siue gratitudine. **C** Circa grāz aut q̄runt sex. p vtz grā sit spālis vtus ab alyz distincta. 2° q; teneat ad maiores grāz actiōes deo vtz inocēs vel penitēs. 3° vtz semp teneat hō ad gratias bñficijs humanis reddendas. 4° vtrum retributio grāz sit differēda. 5° vtrum sit mensuranda fm̄ acceptum bñficiū vel fm̄ dātis affectuz. 6° vtrum oporteat aliqd maius rependere.

aut est qz gratis dat. Un dupli pot ee ex pte dātis maior gratia. Uno ex qritate dati: hoc mō inocens tene ad maiores grāz actiōes: qz maius donū ei datur a deo & magis p̄tinuātū ceteris paribus absolute loquēdo. Alio p̄t dici maior grā qz magis datur gratis. & s3 hoc magis tene tur ad grāz actiones penitens q̄ inocens: qz magis gratis datur illud qd ei datur a deo. cū. n. esset dignus pena dāt ei grā: & sic licet illud donū qd datur inocenti sit absolute p̄sideratū maius: tū donū qd datur penitenti est maius in p̄paratione ad ipsū: sic etiā parū donū paup̄i datur ē ei maius q̄ diuiti magnū. & qz actus circa singularia in his q̄ agenda sunt magis p̄sideratur qd est hic vel nunc tale: q̄ quod est simplr tale. sicut p̄hs dicit i. 3. et̄bi. de volūtario & inuoluntario. Et p̄ hoc p3 r̄sio ad obiecta.

Ad tertium sic p̄cedit. Videt q̄ hō non teneatur ad grāz actiones oī boī bñficianti. p̄t. n. aliq̄s sibi benefacere: sicut & sibi ipsi nocere s3 illud Ecclia. 14. Qui sibi neq̄ ē cui alij bonū erit: s3 hō sibi ipsi non pōt gras agere: qz grāz actio videt transire ab vno in altez. q̄ non oī bñfactori debet grāz actio. ¶ S. Grāz actio est qdaz grē recōpensatio: s3 aliq̄ bñficia nō cū grā dei dant: sed magis cū p̄tūmelia & tarditate vel tristitia. q̄ nō semp bñfactori sunt grē reddēde. ¶ S. Nulli debetur grāz actio ex eo q̄ suā vtilitatē p̄curat. sed q̄nq̄ali qui aliq̄ beneficia dant p̄pter suam vtilitatē. q̄ eis non debet grāz actio. ¶ S. Seruo nō debet grāz actio: qz hoc ipm qd est dñi ē. s3 q̄nq̄ p̄tingit seruū in dñm bñficiū face re vt bñficiū eē. q̄ nō oī bñfactori debet grāz actio. ¶ S. Nulls tenet ad id qd facere nō pōt honeste & vtilr. s3 q̄nq̄ p̄tingit q̄ ille q̄ bñficiū tribuit ē in statu magne felicitatis cui inutiliter aliqd recōpensat. p̄ suscepto bñficio. q̄nq̄ et̄ p̄tingit q̄ bñfactori mutat de virtute in vitiiū. & sic videtur q̄ ei honeste recōpensari nō pōt. q̄nq̄ et̄ ille q̄ accepit bñficiū paup̄ est & oīno recōpensare nō pōt. q̄ videt q̄ nō semper teneat hō ad grāz recōpensationē. ¶ S. Nullus d3 p̄ alio facere qd ei nō expedit: s3 ē ei nocuus. s3 q̄nq̄ p̄tingit q̄ recompensatio beneficij est nocua vel inutilis ei cui re compensatur. q̄ non est semp beneficiū recompensandus p̄ grāz actionem. ¶ S3 ē est qd dñi. ad Thesal. vlti. In omnib⁹ grās agite. ¶ Rñ. dōm q̄ omnis effectus naturaliter ad suam causam conuertitur. Unde Diony. dicit 3. cap. de diu. no. q̄ deus omnia in se conuertit tanq̄ oīus causa. semper enim oportet q̄ effectus ordinetur ad finez agentis. manifestum est autem q̄ benefactor in quantum huiusmodi est causa bñficiari. & iō naturalis ordo requirit vt ille q̄ suscepit bñficiū p̄ grāz recōpensationē uertat ad bñfactorē fm modū vtilitq̄: & sic de p̄e dñi ē: s3 p̄a bñfactori qdē in q̄tū huiusmodi debet honor & reuerētia eo q̄ h3 rōnē p̄ncipij. s3 p̄ accūs debet ei subuētio vel sustentatio si i digeat. ¶ Ad p̄mū q̄ dōm q̄ sic Seneca dicit in li. de bñficijs q̄ sic nō est liberali & sibi donat: nec clemēs q̄ sibi ignoscit: nec misericors q̄ malis suis tangit: s3 q̄ alijs: ita et̄ nemo sibi ipsi bñficijs dat: s3 nāe sue paret q̄ mouet ad refutāda nocua & ad appetēda p̄ficua. vñ in his q̄ sūt ad seipm nō h3 locū gratitudo & i gratitudo: non. n. pōt hō sibi aliqd denegare nisi sibi retinēdo metap̄horice: tū illa q̄ ad altez p̄prie dicunt accipiunt in his q̄ sūt ad seipz: sic de iustitia p̄hs dicit in. 5. et̄bi. i q̄tū. s. accipiunt diuerse partes hoīs sic diuerse p̄sone. ¶ Ad scd3 dōz q̄ boni animi ē vt magis attēdat ad bonū q̄ ad malū. & iō si aliq̄ bñficiū ddit nō eo mō quo debuit: nō oīo d3 recipiēs a grāz actio ne cessare min⁹ tñ q̄ si mō debito p̄stitisset: qz et̄ bñficijs min⁹ est: qz vt Seneca dicit in li. de bñficijs multuz celeritas fecit: multū abstulit mora. ¶ Ad tertiu dōm q̄ sicut Seneca dicit in. 6. de bñficijs: multū interest vtz aliq̄ bñficiū nobis det sua cā: an sua & nra. ille q̄ totus ad se spectat

& nobis p̄dest: qz & aliter sibi p̄desse nō pōt: eo mihi loco habēdus vñ quo q̄ peccati suo p̄bulū p̄spicit: si me in p̄fortium admiserit si duos cogitauit: i gratus sum & iuuil⁹ nisi gaudeo hoc illi p̄fuisse qd p̄derat mihi: sūme malignitatis est nō vocare hoc bñficiū nisi qd dantē aliquo icomodo afficit. ¶ Ad 4. dōz q̄ sic Seneca dicit in. 3. de beneficijs: q̄ diu seru⁹ p̄stat qd a suo exigi solet: miserū est. vbi plusq̄ a suo necē est: bñficiū ē. nō. n. in affectū amici transit: si tū transirecipit vocari bñficiū. & iō et̄ fuis vltra dbitum faciētib⁹ grē sūt exhibēde. ¶ Ad 5. dōm q̄ et̄ paup̄ i gratus nō ē si faciat qd possit. sic. n. bñficiū magis in affectu p̄sistit q̄ in affectu: ita et̄ recōpensatio magis in affectu p̄sistit. vñ Seneca dicit in. 2. de bñficijs. Qui grate bñficiū accipit p̄mā ei⁹ p̄sionē soluit. q̄ grate aut ad nos bñficia puenerint idicem⁹ effulsit affectib⁹. qd nō ipso tñ audiente: s3 vbiq̄ testemur. & ex hoc p3 q̄ q̄tūcumq̄ in felicitate exiit pōt recōpensatio bñficij fieri p̄ exhibitionē reuerentie & honoris. Un p̄hs dicit in. 8. et̄bi. q̄ supercellēti qd em h3 fieri honoris retributio: adigēti aut retributio lucri. Et Seneca dicit in. 6. de bñficijs. Multa sūt p̄ q̄ qd dēbem⁹ reddere & felicib⁹ possum⁹ fidele cōsiliū: assidua cōuersatio: fmo cōis: & sine adulatōe iocūdus. & iō nō o3 vt homo optet idigentia ei⁹ seu miseria q̄ bñficijs dedit ad hoc q̄ bñficiū recōp̄set: qz vt Seneca dicit in. 6. de beneficijs. si hoc ei optares cui⁹ nullū bñficiū haberes ibumanū erat votū: quāto ibumanū ei optas cui bñficiū debes. Si aut ille q̄ bñficiū dedit in p̄i⁹ mutatus ē: d3 tñ sibi fieri recōpensatio fm statū ipsi⁹: vt. s. ad v̄tute rednat si sit p̄se. si aut sit insanabilis p̄ malitiā: tūc alter est effectus q̄ p̄s erat. & iō nō debet ei recōpensatio bñficij sic p̄s: & tñ q̄tū fieri pōt salua honestate memoria d3 haberi p̄stiti bñficij vt p3 p̄ p̄m in. 6. et̄bi. ¶ Ad 6. dōm q̄ sic dñi ē: recōpensatio bñficij p̄cipue p̄det ex affectu. & iō eo mō d3 recōpensatio fieri quo magis sit vtilis. si tñ postea p̄i⁹ iniuria i dānū ipsi⁹ uertat: nō iputat recōpensanti: vt Seneca dicit in. 6. de beneficijs: reddēdus mihi est nō seruandus cui reddidero tenendum.

Ad quartum sic p̄cedit. Videt q̄ hō dbeat statim bñficiū recōpensare. Illa. n. q̄ debem⁹ sine certo termino tenemur restituere ad statū: nō est aliq̄s termin⁹ p̄scriptus recōpensatiōi bñficij: q̄ tñ cadit sub debito vt dñi est. q̄ tenet hō statū bñficiū recōpensare. ¶ S. Quāto aliqd bonū fit ex maiori animi feruore: tanto vñ eē laudabili⁹: s3 ex feruore animi vñ p̄cedere q̄ hō nullas moras adhibeat in faciēdo qd d3. q̄ vñ esse laudabili⁹ q̄ statim hō bñficiū reddat. ¶ S. Seneca dicit in. 2. de bñficijs q̄ p̄p̄tū bñfactoris ē libētē & cito facere: s3 recōpensatio d3 bñficiū adeq̄re. q̄ d3 statū recōpensare. ¶ S3 ē qd Seneca dicit in. 3. de bñficijs. Qui scilicet nat reddere nō auz h3 grati hoīs sed debitoris. ¶ Rñ. dōm q̄ sic in bñficio dādo duo p̄siderant. s. affectus & dōnū: ita et̄ hec duo p̄siderant in recōpensatiōe bñficij: & q̄tū qdē ad affectū recōpensatio statiz fieri d3. Un Seneca dicit in. 2. de bñficijs. Vis reddere bñficiū accipe benigne. Quātū aut ad donū d3 qdē expectari tps quo recōpensatio fit bñfactori oportuna. Si aut nō ueniētī tēpore statim velit aliq̄s mun⁹ p̄ munere reddere: nō videt eē virtuosa recōpensatio: vt. n. Seneca dicit in. 4. de bñficijs. Qui nimis cito cupit soluere inuit⁹ d3: & q̄ inuit⁹ d3 i gratus ē. ¶ Ad p̄mū q̄ dōz q̄ debitū legale est statiz soluedū: alioquin nō eēt seruata iustitie eq̄litas si vñ retineret realiter absq̄ ei⁹ volūtate: s3 debitū morale depēdet ex honestate debētis. & iō op3 reddi debito tēpore fm q̄ expigit rectitudo v̄tutis. ¶ Ad 2. dōz q̄ seruo: voluntatis nō ē virtuosus si nō sit rōne ordinatus. & iō si aliq̄ ex feruore aī p̄occupet debitū tps: nō erit laudāus. ¶ Ad 3. dōm

beneficia etiā sunt opportuno tpe dāda: tunc nō ē amplius tardandū cū opportunū tēpus aduenerit. r idē etiā obseruari opz in bñficiōz recōpensatione.

Ad quintum sic pcedit. Uidef qz beneficiōz recōpensatio nō sit attendenda fm affectum beneficiantis. s; fm effectū. Recōpensatio. n. beneficys debet. s; bñficiū in effectu p̄sistit vt ipm nomē sonat. ḡ recōpensatio d; attendi fm effectū. ¶ S; q̄ re/ cōpensat bñficiā ē ps iustitiē. s; iustitia respicit eq̄litate da ti r accepti. ḡ in ḡra; recōpensationē attendendus est magis effectus q̄ effectus bñficiantis. ¶ Nullus pōt attende re ad id qd̄ ignorat: s; solus de cognoscit iteriorē affectus. ḡ nō pōt fieri ḡre recōpensatio fm affectū. ¶ Sed contra ē Seneca dīc in. p. de bñficijs. Nōnunq; magis nos obli gat q̄ dedit parua magnifice q̄ exiguū tribuit: s; libēter. ¶ Rñ. dōz: qz recōpensatio beneficij pōt ad tres vtutes p̄tinere. s; ad iustitiā: ad ḡra; r ad amicitia. Ad iustitiā qdē p̄tinet q̄a recōpensatio b; rōnē debiti legalis sic in mutuo r alijs huiusmodi: r in tali recōpensatio d; attendi fm q̄titate dati. Ad amicitia aut p̄tinet recōpensatio beneficij: r s̄līr ad virtutē ḡre fm qz b; rōnē debiti moralis tamē r alt. nā in recōpensationē amicitie o; respectū h̄ri ad amicitie cām. vnde in amicitia vtilis d; recompenratio fieri fm vtilita tem quam quisq; ex beneficio consecutus est. in amicitia autem honesti debet in recompensatione haberi respect⁹ ad electionem siue ad affectum dantis: qz hoc p̄cipue reg ritur ad virtutem: vt dicit in. s. ethicoz. r s̄līr qz gratia re/ spicit beneficiū fm qz est gratis imp̄mū: qd̄ qdem p̄tinet ad affectū. iō ē gratie recōpensatio attendit magis affectū dantis q̄ effectū. ¶ Ad p̄m̄ dōz: qz ois actus moralis ex voluntate dependet. vnde beneficium fm qz est laudabi le prout ei gratie recompensatio debetur mālīter qdēz cō sistit in effectu: sed formaliter r principaliter in volūrate. Unde Seneca dicit in p̄mo de beneficijs. Beneficijs nō in eo quod sit aut datur consistit: sed in ipso dantis aut fa ciētis animo. ¶ Ad 2° dōm: qz gratia est pars iustitiē nō quidem sicut species generis: sed per quandam reductio nem ad genus iustitiē: vt supra dictum est. vnde non o; qz eadem ratio debiti attendatur in vtraq; virtute. ¶ Ad 3° dōz: qz affectum hominis per se quidez solus deus videt. sed fm qz per aliqua signa manifestatur potest etiam ipm homo cognoscere. r hoc mō affectus beneficiantis cogno scitur ex ipso modo quo beneficijs retribuit: puta qz gau denter r p̄mpte alijs beneficiū ipendit.

Ad sextum sic pcedit. Uidef qz nō oporteat ali que plus exhibere in recōpensationē q̄ susceperit in bñficio. Quibusdā. n. sic parētib; nec ē equa lis recōpensatio fieri pōt: sicut p̄hs dīc in. s. ethi. s; vtus nō conat ad ipole: nō ḡre recōpensatio tendit ad aliqd̄ mai⁹. ¶ Si alijs plus recōpensat q̄ in bñficio acceperit ex hoc ipso q̄si aliquid de nouo dat. s; ad bñficiū de nouo da tum tenet bō ḡra; recōpensare. ḡ ille q̄ p̄ bñficiū dederat tenebit aliqd̄ maius recōpensare: r sic pcederet in ifinitū: s; vtus nō conat ad ifinitū: qz ifinitū aufert nām boni: vt dīc in. z. metaphy. ergo ḡre recōpensatio nō d; excedere ac ceptū bñficiū. ¶ Iustitia in eq̄litate p̄sistit: s; mai⁹ est qdā eq̄litate excessus: cū ḡ in q̄l; vtute excessus sit vitio sus: vt qz recōpensare aliqd̄ maius accepto bñficio sit vitio sum r iustitiē oppositū. ¶ S; d̄ est qd̄ p̄hs dīc in. s. ethi. Refamulari o; ei q̄ gram fecit r rursus ipm recipere: qd̄ q dem fit vū aliqd̄ maius retribuit. ḡ recōpensatio d; tēde re ad hoc qz aliqd̄ mai⁹ faciat. ¶ Rñ. dōm qz sic dcm̄ est recōpensatio ḡre respicit bñficiū fm volūtatē benefa cientis in quo qdem p̄cipue hoc cōmendabile videtur qz gratis bñficiū cōtulit ad qd̄ nō tenebat. r iō ḡ benefici um accepit ad hoc obligat ex debito honestatis: vt s̄līr ali

De ingratitude

ii 4.

quid gratis ipendat. nō autē videt gratis aliqd̄ ipedere ni si excedat q̄titate accepti bñficij: qz q̄diu recōpensat mi nus vl̄ eq̄le nō videt facere gratis: s; reddere qd̄ accepit. r iō gratie recōpensatio semp̄ tēdit vt pro suo posse aliqd̄ maius retribuat. ¶ Ad p̄mū ḡ dōm qz sicut dcm̄ est: in re cōpensationē bñficij magis est cōsiderand⁹ affectus q̄ effe ctus. si ergo p̄siderem⁹ effectū bñficij qd̄ filius a parētib; accepit. s; esse r viuere: nihil eq̄le filius recōpensare pōt vt p̄hs dicit. si aut attendam⁹ ad ipam volūtatē dantis r re tribuentis: sic pōt filius aliqd̄ maius patri retribuire vt Seneca dīc in. 3. de bñficijs. si tñ nō pōt sufficeret ad gra titudinē recōpensandi voluntas. ¶ Ad 2° dōm qz debi tum gratitudis ex charitate deriuat: q̄ quāto plus soluit tanto magis debet: s; illud ad Ro. 13. Nemini q̄c̄q; obea tis nisi vt inuicē diligatis. r iō nō est icōueniens si obliga tio gratitudis interminabilis sit. ¶ Ad 3° dōz qz sicut in iustitia q̄ est virt⁹ cardinalis attendit equalitas rez: ita in gratitudie attendit eq̄litas volūtatū: vt. s; sic ex p̄mpti ty dine volūtatē bñficiū alijs exhibuit ad qd̄ nō tenebat: ita ē ille qz suscepit bñficiū aliqd̄ supra debitū recōp̄set. ¶ De ingratitude. Qd̄. CVII.

Deinde considerandū est de ingra titudine. ¶ Et circa hoc q̄runt̄ q̄tuor. p̄ vtz ingratitude semp̄ sit pctm̄. 2° vtrū ingratitude sit pecca tum sp̄ale. 3° vtrum ois ingratitude sit peccatus mortale. 4° vtz ingratia sint beneficia subtrahenda.

Ad primum sic pcedit. Uidef qz ingratitude nō semp̄ sit pctm̄. Dicit. n. Sene ca in. z. de bñficijs: qz igratus est qz nō reddit bñficijs. sed q̄nq; alijs nō posset recōpensare bñficiū nisi peccādo: pu ta si auxiliatus ē hōi ad peccādū: cū ergo abstinere a pec cato nō sit pctm̄: videt qz ingratitude nō semp̄ sit peccatū. ¶ De pctm̄ est in p̄tate peccātis: qz fm Aug. null⁹ pec cat in eo qd̄ vitare nō pōt: sed q̄nq; nō est in p̄tate peccan tis igratitudinē vitare: puta cū nō heat: vñ reddat obliuio ē nō est in p̄tate n̄ra: cūz tñ Seneca dicit in. 3. de bñficijs qz igratissimus ois ē qz oblit⁹ ē. ḡ ingratitude nō semp̄ est pctm̄. ¶ Nō v̄ peccare qz non vult aliqd̄ debere: fm illud apli ad. Ro. 13. Nemini q̄c̄q; obbeat. s; qz iuitus d; igratus ē: vt Seneca dicit in. 4. de beneficijs. ḡ nō semp̄ igratitude est pctm̄. ¶ S; d̄ est qz. 2. ad Thimo. 3. igrati tudo cōnumerat alijs pctis: cū dīc. Parētib; nō obedien tes: ingrati: scelesti. ¶ Rñ. dōz qz sicut dcm̄ est: debitum gratitudis est qdā debitū honestatis quā vtus regit. ex hoc aut aliqd̄ ē pctm̄ qd̄ repugnat vtuti. vnde manifestū est qz ois igratitude ē pctm̄. ¶ Ad p̄mū ḡ dōm qz gratitu do respicit beneficiū. ille aut qz alicui auxiliat ad peccādū nō cōfert beneficiū s; magis nocumētū. r iō nō debet ḡra rī actio ei: nisi forte pp̄ voluntatē si sit decept⁹ dūz credi dit adiunare ad bonū adiuuit ad peccādū: r tūc nō debet talis recōpensationē vt adiuuet ad peccādū: qz hoc nō esset recōpensare bonū: s; malū: qd̄ d̄iat gratitudinē. ¶ Ad 2° dōm qz nullus pp̄ ipotentia reddendi ab igratitudine ex cusa: ex quo ad debitū gratitudinis reddendū sufficit so la volūtas vt dcm̄ est. obliuio aut bñficij ad igratitudinē p̄tinet: nō qdē illa q̄ puenit ex nāli defectu qz nō subiacer volūtatē: s; illa q̄ ex negligētia puenit vt. n. dicit Seneca in. 3. de beneficijs. Apparet illū nō sepe de reddēdo cogi tasse cui obreperit obliuio. ¶ Ad 3° dōm qz debitū gra titudinis ex debito amoris deriuat a quo nullus d; velle absolui. vnde qz alijs iuitus hoc debitū debeat videt p̄ uenire ex defectu amoris ad eū qz beneficiū dedit.

Ad secundum sic pcedit. Uidef qz ingrati tu do nō sit sp̄ale pctm̄. Quicūq; p z

eniz peccat: deū agit q est summ' bñfactor: s; hoc ptinet ad igratitudinē. q igratitudo est spāle pctm̄. ¶ Nullū spāle pctm̄ sub diuersis pctōz generib' ptinet. sed sub diuersis pctōz generib' pōt aliq; eē igratus: puta sigs bñfactori detrahatur: sigs furef vel aliqd aliud huiusmodi p̄ eū mittat. q igratitudo nō est spāle pctm̄. ¶ Seneca dicit in. 3. de beneficijs. Ingrat' ē q dissimulat: igratus ē q non reddit: igratissim' oīum q oblit' ē. s; ista nō videntur ad vnā pcti spēs ptinere. q igratitudo nō est spāle. ¶ S; q igratitudo opponit gratitudini siue grē que est spālis virtus. q est spāle pctm̄. ¶ Rñ. dōz: q oē vitiū ex defectu virtutis noiatur qd magis virtuti opponit: sic illiberalitas magis opponitur liberalitati q̄ pdigalitas. pōt aut virtuti gratitudinis aliqd vitiū opponi p excessus: puta si recōpensatio beneficij fiat: vel p gbus non dōz: vel citi' q̄ dōz vt ex dictis p̄. s; magis opponit gratitudini vitiū qd est p defectū: qz virt' gratitudinis: vt supra hitum ē in aliqd ampli' tendit. r iō ppe igratitudo noiā ex gratitudinis defectu. oīs aut defect' ip̄si' actus seu puatio spēm fortit' fm bituz oppositū: differūt enim cecitas r surditas fm dñam visus r auditus. Unde sic gratitudo vel grā est vna spālis virtus: ita etiā ingratitudo est vnum spāle pctm̄: h; tamen diuersos gradus fm ordinē eoz q ad gratitudinē requiruntur in quo p̄mū ē q homo acceptū beneficiū recognoscat r est q laudet r gratias agat. 3^m ē q retribuat p loco r tpe s; suā facultatē. s; qz qd ē vltimū in generatiōe ē p̄mū in resolutione. ideo p̄mū igratitudinis gradus ē vt dō be neficiū nō retribuatur. scōs ē vt dissimulet q̄si non demonstrans se beneficiū accepisse. 3^m r grauissimū ē q nō recognoscat siue p obliuionē siue quocūq; alio. r qz in affirmatiōe opposita itelligit negatio: iō ad p̄mū igratitudinis gradū ptinet q aliq; retribuatur mala p bonis. ad 2^m q beneficiū vituperat. ad 3^m q bñficiū q̄si maleficiū reputer. ¶ Ad p̄mū dōm: q in quolz pctō ē mālīs igratitudo ad deū: iō q̄si. s; fa cit hō aliqd qd pōt ad igratitudinē ptinere. formalr aut i gratitudo ē quādo actualr beneficiū ptēnit. r hoc ē spāle pctm̄. ¶ Ad 2^m dōm: q nihil p̄hibz formalē rōnē alicui' spālis pcti i plurib' pctōz generib' māl'r iueniri. r s; hoc in multis generib' pctōz iuenit igratitudinis rō. ¶ Ad 3^m dōm: q illa tria non sunt diuersae species sed diuersi gradus vnius specialis peccati.

Ad tertium sic pcedit. Videtur q ingratitudo semper sit pctm̄ mortale. Deo eniz maxime dōz aliquis esse gratus. sed peccādo venialiter hō nō est ingratus deo: aliqñ oēs hoies essent ingrati. q̄ nulla igratitudo est pctm̄ veniale. ¶ Et hoc aliqd pctm̄ est mortale qd dñat charitati: vt supra dcm̄ est: s; igratitudo dñat charitati ex q̄ pcedit debitū gratitudinis: vt supra dictum est. q ingratitudo semp est pctm̄ mortale. ¶ S; d est q nulli est dāda via peccādi mortāl'r: s; sicut Seneca dicit ibidē: iterdū q innotur fallēdus ē vt beat: nec a quo acceperit sciat: qd vt viā igratitudinis recipiēti p̄bere. q ingratitudo nō semp ē pctm̄ mortale. ¶ Rñ. dōm q sic ex supra dictis p̄: igratus dñ aliq; duplr. Uno per solā omissionē: puta qz nō recognoscat vel nō laudat vel nō retribuit vices pro bñficio accepto: r hoc nō semp ē pctm̄ mortale: qz vt supra dcm̄ ē: debitu gratitudinis ē vt hō ēt aliqd spāliter tribuat ad qd nō tenet. r iō si illud p̄mittit nō peccat mortāl'r: est tñ peccatū veniale: qz hoc puenit ex negligētia qdā aut ex aliq̄ indisposne hois ad virtutē. pōt tñ r̄igere q̄ ēt talis ingratitudo sit mortale pctm̄ vel pp̄ iteriore p̄ceptū: vt ēt ppter

additionē eius qd subtrahit qd ex necessitate debet bñficio siue simplr siue in aliquo necitatis casu. Alio dñ ali quis igrat' qz nō solū p̄mittit implere gratitudinis dbitū: s; ēt dñū agit. r hoc ēt fm cōditionē eius qd agit qñq; est pctm̄ mortale qñq; veniale. ¶ Sciēdus tñ q igratitudo q puenit ex pctō mortali h; pfectā igratitudinis rōnē. illa vō q puenit ex pctō veniali ip̄fectā. ¶ Ad p̄mū dōm q per pctm̄ veniale nō ē aliq; igratus deo fm pfectā ingratitudinis rōnē: h; tñ aliqd igratitudinis inq̄tum pctm̄ veniale tollit aliqñ actū virtutis p que deo hō obsequitur. ¶ Ad 2^m dōm q igratitudo q est cū pctō veniali nō ē dñāria charitati: s; est p̄ter ipam: qz nō tollit habituz charitatis: sed aliqñ actū ip̄si' excludit. ¶ Ad 3^m dōz q idē Seneca dicit in. 7. de bñficijs. Errat sigs estimat cū dicim' eū q bñficiū dñit obliuisci oportere excutere nos illi memoriam rei: p̄fertiz honestissimē: cū dīcim' meminisse non dōz: hoc volum' itelli' p̄dicare nō dōz nec iactare. ¶ Ad 4^m dōm q ille q ignorat bñficiū nō ē igratus si bñficiū nō recōpenset: dūmō sit parat' recōpensare si nosset. Est aut laudabile qñq; vt ille cui p̄uidef bñficiū ignozet: tñ pp̄ ianis glie vitationē: sic beat' Nicola' aurū furtiz in domū p̄ciēs vitare voluit hūanū fauozē: tñ ēt qz in hoc ip̄o apl' bñficiū facit q̄ p̄sulit verecūdie ei' q bñficiū accipit.

Ad quartum sic pcedit. Videt q igratis sint bñficia s̄trahēda. Dñ. n. Sap. 16. Ingrati spes tāq; hybernal' glacies tabesceat. nō aut eius spes tabesceat si nō ēt ei bñficiū subtrahēdū. q̄ s̄trahēda beneficia igratis. ¶ Nullus dōz alteri p̄bere occasionē peccādi: s; igrat' beneficiū recipiēs sumit occasionē igratitudinis. q̄ nō ē igrato beneficiū dādū. ¶ In quo qd peccat p hoc r torquet vt dñ Sap. 11. s; ille q igrat' est beneficiū accepto peccat d beneficiū. q̄ beneficiū p̄uand'. ¶ Sed d est qd dñ Luc. 6. q altissim' benign' est sup igratos r malos: s; ei' p imitationē nos filios eē dōz vt ibidēz dñ. ergo nō debem' ingratis beneficia subtrahere. ¶ Rñ. dōm q circa igratū duo p̄siderāda sunt. p̄ qdem qd ip̄se dign' sit pati: r sic certū ē q m̄eret bñficiū subtractionē. Alio p̄siderandū ē qd oporteat beneficiū facere. p̄ nāq; dōz q benefaciēs nō dōz ēt facil' ad igratitudinē iudicāda: qz frequēter aliq; vt Seneca dicit q nō reddidit grat' est: qz forte nō occurrit ei facultas aut debita oportunitas reddēdi. 2° dōz tēdere ad hoc q de igrato gratum faciat qd si nō pōt p̄ beneficio satisfacere forte faciet. 2° si vō ex beneficijs multiplicatis igratitudines auget r peior fiat dōz a beneficij exhibitione cessare. ¶ Ad p̄mū dōm q auctoritas illa loq̄tur q̄tus ad id qd igrat' dign' ē pati. ¶ Ad 2^m dōz q ille q igrato beneficiū exhibet nō dat ei occasionē peccādi: s; magis gratitudinis r amoris. s; vō ille q accipit igratitudinis exinde occasionēz sumat nō ē danti ip̄tandū. ¶ Ad 3^m dōm q ille q beneficiū dat nō statim se dōz exhibere punitozē igratitudinis p̄us: s; p̄mū mo dicū: vt. s; iteratis beneficijs igratitudinē sanet.

De vindicatione. Dō. CVIII.

Finde p̄siderādū ē de vindicatiōe. Et circa hoc q̄runt qua tuor. p̄ vtz vindicatio sit licita. 2° vtz sit spālis vt'. 3° de mō vidicādi. 4° quos sit vidicāda exercenda.

Ad primum sic pcedit. Videt q vindicatio nō sit licita. Quicūq; n. v̄urpat sibi qd dei est peccat: s; vidicāda ptinet ad deū: dñ. n. Deut. 2. fm aliā litteras. Mibi vindicāda r ego retribuaz. q̄ oīs vindicatio ē illicita. ¶ Ille de quo vindicāda sumit nō tolerat: sed mali sunt tolerandi: qz sup illud Lanti. 2. Sic liliū iter spinas. dicit glo. Nō fuit bonus q malos tolerare nō potuit. q̄ vindicāda nō

est sumēda de malis. ¶ **V**idicta per penas fit ex qb⁹ causat timor seruilis. s; lex noua non ē lex timoris s; amoris. vt Aug. dicit 3° Adam. s; ad min⁹ in nouo testamēto vindicta fieri nō dicitur. ¶ **S**ic dicitur vindicare se q; iniurias suas vlciscit. s; vt videt nō licet etiā iudici in se delinquētes punire. dicitur. Ch. sup. Matt. Discam⁹ exēplo xpi nfas iniurias magnanimiter sustinere: di aut iniurias nec vsq; ad auditū sufferre. s; vdicatio videt eē illicita. ¶ **P**ctm multitudis magis ē nocuum q; pctm vni⁹ tñ: dicitur. n. Ecclia. 26. Trib⁹ timuit cor meū delaturā citatis et collectōes ppli. s; dicitur pctō multitudis nō ē vidicta sumēda: q; sup illō Matt. 13. Sinite vtraq; crescere ne forte eradicetis triticū. dicitur glo. q; multitudo nō ē excōicāda nec pnceps. s; nec alia vdicatio ē licita. ¶ **S**3°. Nihil ē expectādum a deo nisi qd ē bonū et licitū. s; vdicata de hostib⁹ ē expectāda a deo: dicitur. Luc. 18. De⁹ nō faciet vindictā electoꝝ suoru clamātū ad se die ac nocte: qsi diceret: imo faciet. s; vdicatio nō ē pfe mala et illicita. ¶ **R**ñ. dicitur q; vdicatio fit p aliqd penale malū iſictū peccātū. Est g in vdicatio ne pſiderād⁹ vdicatis aius. Si. n. ei⁹ itētio seraf pncipaliter in malū illi⁹ de quo vidicta sumit⁹ et ibi qescit: nō ē oio licitū: q; delectari in malo alteri⁹ ptinet ad odiū qd charitati repugnat q; oēs hoies dōm⁹ diligere. nec aliqs excausat si malū trēdat illi⁹ q; sibi iniuste itulit malū: sic non excusat aliqs p hoc q; odit se odientē. nō. n. dicitur in alium peccare ppter hoc q; ille peccauit p̄us in ipm. hoc. n. ē vici a malo: qd apls phibet ad⁹ Ro. 12. dicens. Noli vinci a malo: s; vince in bono malū. Si vero intentio vdicatis feratur pncipalr ad aliquod bonū ad qd puenitur. p penā peccantis puta ad emēdatiōē peccātis: vel saltē ad cohibitionem eius et quietem alioꝝ et ad iustitie conseruatiōē et dei honorez: potest esse vdicatio licita alyz debitis circumstantiis seruatis. ¶ **A**d p̄mū g dōm⁹ q; ille qui fm gradum sui ordinis vdicatam exercet in malos: non vsurpat sibi quod dei est. sed vtitur potestate sibi diuinitus cōcessa. dicitur enim ad⁹ Ro. 13. de pncipe terreno: q; dei minister est vindex in iram ei qui male agit. si autē p̄ter ordinē diuine institutionis aliquis vdicatam exercet: vsurpat sibi qd dei est: et ideo peccat. ¶ **A**d 2° dōm⁹ q; mali tolerantur a bonis in hoc q; ab eis p̄prias iniurias patienter sustinent fm q; oꝝ. nō aut tolerāt eos vt sustineāt iniurias dei et primoz. dicitur. n. Ch. sup. Matt. In p̄prias iniurijs esse quempiam patientem laudabile est: iniurias autē dei dissimulare nimis est ipium. ¶ **A**d 3° dōm⁹ q; lex euāgely est lex amoris. iō illis q; ex amore bonū operant⁹: q; solū p̄prie ad euāgely ptinent nō ē timor icutiēd⁹ per penas: s; solū illis q; ex amore nō mouent ad bonuz: q; et si numero sint de ecclia: nō tñ merito. ¶ **A**d 4° dōm⁹ q; iniuria q; iſerē p̄sone alicui qñq; redūdat in deū et eccliaz. et tūc dicit aliqs p̄prie iniuriā vlciscit: sic p̄ de Delia q; fecit ignē descēdere sup eos q; venerāt ad ipm capiēdū: vt legitur. 4. Re. 8. et s; Delifeus maledixit pueris eū irridētibz: vt habet. 4. Reg. 2. et Siluester papa excōicauit eos q; eū in exiliū miserāt: vt habet. 23. q. 4. In q̄tū vō iniuria in aliquē illata ad ei⁹ p̄sonā ptinet: dicitur eā tolerare patienter si expediat. huiusmodi. n. p̄cepta patientie itelligēda sūt p̄ p̄parationē ai: vt Aug. dicit in li. de smone dñi in monte. ¶ **A**d 5° dōm⁹ q; qñ tota multitudo peccat est de ea vidicta sumēda: vel q̄tū ad totā multitudinē sic Egyp̄tj submersi sūt in mari rubro p̄sequentes filios israel: vt habet Exo. 14. et sic sodomite perierūt vlr: vel q̄tū ad magnā multitudinē p̄tē: sic p̄ Exo. 32. In pena eoz q; vitulū adora uerāt. qñq; vō si spere⁹ multoz correctio: dicitur seueritas vdicte exerceri in aliquos paucos pncipalioꝝ: qbus punitis ceteri terreant⁹: sic dñs numeri. 5. mādauit suspēdi populi pncipes p pctō multitudis: si aut nō tota multitudo

peccauit: s; p p̄tē: tūc si p̄tē mali secerni a bonis: dicitur in eos vindicta exerceri: si tñ hoc fieri possit sine scādalo alioꝝ. aliqñ parcēdū est multitudini et detrahēdū seueritati: et eadē rō est de pncipe que sequit⁹ multitudo: tolerādū. n. ē pctm ei⁹ si sine scādalo multitudis puniri non possit: nisi forte esset tale pctm pncipis qd magis noceret multitudini vel spūaliter vel repositr q; scādalu qd exinde oziret.

Ad secundum sic pcedit. Videt q; vdicatio nō sit spūalis vtus ab alyz disticta. Sicut. n. remunerant⁹ boni p his q; bñ agūt: ita puniūt tur mali p his q; male agūt: s; remuneratio bonoz nō ptinet ad aliquā vtutē spūalē: s; est act⁹ mutatiue iustitie. et go pari rōne et vdicatio nō dicitur poni spūalis vtus. ¶ **A**d actū illū nō dicitur ordinari spūalis vtus ad que hō sufficienter disponit p alias vtutes: s; ad vdicādū mala sufficienter disponit hō p vtutē fortitudis et per zelū: nō g vdicatio dicitur poni spūalis vtus. ¶ **L**uiz spūali vtuti aliqd spūale viciū opponit: sed vdicatiōi nō vt opponi aliqd viciū speciale. g nō est spūalis vtus. ¶ **S**3° ē q; Tulli⁹ ponit eam partē iustitie. ¶ **R**ñ. dōm⁹ q; sic phs dicit in. z. et bi. ap̄tudo ad vtutē inest nobis a nā: s; p̄lemētū vtutis sit per assuetudinē vel p aliquā aliā cām. vñ p̄ q; vtutes p̄ficiunt nos ad p̄sequēdū debito mō iclinatiōes nāles q; ptinent ad ius nāle. et iō ad quāz iclinatiōē nāle determinatā ordinaat aliq; vtus spūalis: est autē qdā spūalis iclinatiō nāle ad remouēdū nocuētū. vñ et aialib⁹ dat vis irascibil⁹ separatiua a vi cōcupiscibil⁹. repellit autē hō nocuētū p hoc q; se defendit 3 iniurias ne ei iſerant⁹: vel illatas iaz iniurias vlciscit: nō itentōe nocēdi: s; itentōe remouēdi nocuētū. hoc aut ptinet ad vdicatiōē. dicitur. n. Tulli⁹ in sua rhetorica q; vdicatio ē p̄quā vis aut iniuria et oio q̄qd obscurū est. i. ignominiosuz defendēdo aut vlciscēdo propulsaat: vñ vdicatio est spūalis vtus. ¶ **A**d p̄mū g dōm⁹ q; sic recōp̄satio debiti legalis ptinet ad iustitiā cōmutatiua: recōp̄satio autē debiti moral⁹ qd nascit⁹ ex p̄ticulari bñficio exhibito ptinet ad vtutē grē: ita ēt punitio pctōrū fm q; ptinet ad publicā iustitiā est act⁹ iustitie cōmutatiue: fm aut q; ptinet ad imunitatē alic⁹ p̄sone singularis a q; iniuria p̄pulsat ptinet ad vtutē vdicatiōis. ¶ **A**d 2° dōm⁹ q; fortitudo disponit ad vdicatam remouēdo p̄hibēda. s. timorē periculi iminētis. zelus aut fm q; ipoztat seruo rem amoris ipoztat p̄mā radicez vdicatiōis put aliqs vdicat iniurias dei vel p̄rimoz q; ex charitate reputat q; suas: cuiusq; aut vtutis act⁹ ex radice charitatis pcedit: q; vt Hreg. dicit in q̄daz homel. Nihil h̄z viriditatis ramus boni operis si nō procedat ex radice charitatis. ¶ **A**d 3° dōm⁹ q; vdicatiōi opponunt⁹ duo vicia. vñ q; qdem per excessum. s. pctm crudelitatis vel seueritē q; excedit mensurā in puniēdo. aliud aut est viciū qd consistit in defectu: sicut cū aliquis est nimis remissus ipuniēdo. Uñ dicit puer. 13. Qui parit virge odit filium suū. vñ aut vdicatiōis cōsistit in hoc vt hō fm oēs circūstantias de bitam mensurā in vdicando conseruet.

Ad tertium sic pcedit. Videt q; vdicatio nō obeat fieri p penas apud hoies cōsuetas. Occisio. n. hois est qdā eradicatio ei⁹: s; dñs mandauit Nat. 13. q; zizania p̄q; significat filij neq; nō eradicarent⁹. q; pctōres nō sūt occidēdi. ¶ **Q**uicūq; mortali ter peccat eadē pena vident⁹ digni: si g aliq; peccātes mortaliter morte puniunt⁹: vt q; oēs tales dberet morte puniri: qd p̄z eē falsum. ¶ **L**uz aliqs p pctō punit manifeste ex hoc pctm eius manifestat qd vt esse nocuū multitudini q; ex exemplo pcti sumit occasionē peccādi. g vt q; nō sit pena mortis p aliquo pctō ifligenda. ¶ **S**ed 3° ē q; in lege diuina huiusmodi pene determinant⁹: vt ex supra dictis p̄z. ¶ **R**ñ. dōm⁹ q; vdicatio itantū licita ē et vit

tuosa inquantū tēdit ad cobibitionē maloz. cobibent autē aliq a peccādo q effectū vritutis nō hāt p hoc q timēt amit tere aliq q pls amat q illa q peccādo adipiscūt. als timor nō psceret pctm. 2 iō p subtractionē oīuz q hō maxie di ligit ē vidicta de pctis sumēda. bec aut sunt q hō maxime diligūt vitā. icolumitatē cozpis. libertatem sui. 2 bona exte riora. puta diuitias. pñiam. 2 gliaz. 2 iō vt Aug. refert. 21. de ciui. dei. octo genera penaz in legib⁹ esse scribit Tulli⁹. s. mortē p quā tollit vitā. vbera. 2 talionē. vt. s. oculū p ocu lo pdat. p q amittit qs cozporis icolumitatē. seruitutē 2 vi cula. p q pdit libertatē. exiliū p qd pdit pñiaz. dānum p qd pdit diuitias. ignominia p quā pdit gliaz. ¶ Ad p^m q dōz: q dñs pbibet eradicari sizanā qñ timef ne sil cū eis era dicef triticū. s. qñqz possunt eradicari mali p mortē nō so lū sin piculo. s. etiā cū magnaytilitate bonoz. 2 iō in tali casu pōt pena mortis pctōibus infligi. ¶ Ad 2^m dōm: q oēs peccātes mortāl digni sunt morte eterna qñtū ad fu turā retributionē q ē fm veritatē diuini iudicij. s. pene p sentis vite sunt magis medicinales. 2 ideo illis solis pctis pena mortis infligit q in grauē pñiciē alioz cedūt. ¶ Ad 3^m dōz: q qñ sil cū culpa inotescit 2 pena vel mortis vel q cūqz alia quā hō horret. ex hoc ipso volūtas ei⁹ a peccādo abstrahit. qz pls terret pena qz alliciat exēplū culpe.

Ad quartum sic pcedit. Videf q vindicta sit exercēda in eos q inuolūtariē pec cauerūt. Volūtas. n. vni⁹ nō psequitur volūtatē alteri⁹. sed vni⁹ punif. p alio fm illud Exo. 20. Ego sum deus zelotes visitās iniquitatē patrū in filios in tertiā 2 qrtāz generatio nē. vñ p pctō Lham Lhanaan fili⁹ ei⁹ maledictus ē. vt hē Beñ. 9. Hiezi ēt peccāte lepra. trāsmittit ad posterōs. vt hē 4. Reg. 5. Sanguis ēt xpi pene reddit obnoxios successo res iudeoz q dixerūt Mat. 27. Sanguis ei⁹ sup nos 2 sup filios nostros. legif ēt q p pctō Achan ppls isrl traditus est in manu hostiū. vt habet Josue. 7. 2 p pctō filiorū De li idem populus corruit in conspectu philistinorum. vt ha betur. i. Reg. 4. g. aliquis inuolūtariū ē puniēdus. ¶ Illud solum est voluntarium quod est in potestate homi nis. sed qñqz pena infertur p eo qd non est in eius ptate. si cut ppter vitū lepre aliquis remouet ab administratiōe ecclesie. 2 propter paupertatem aut malitiam ciuium co clesia perdit cathedram episcopalem. ergo nō solum pro peccato voluntario vindicta infertur. ¶ P. Ignorantia causat inuolūtariū. sed vindicta quandoqz exercetur in aliquos ignorantes. paruuli enim sodomitaz s. haberent ignorantiā inuincibilē. cū parētib⁹ tñ perierūt. vt legif Beñ. 10. silr ēt puuli p pctō Datan 2 Abiron piter cū eis abso rti sūt. vt hē Nūeri. 16. bruta ēt aialia q carēt rōne iusta sūt iterrfici p pctō amalechitaz. vt hē p. Re. 15. g. vidicta qñqz exercet in inuolūtarios. ¶ P. Coactio maxie repugnat vo lūtario. s. aliqz q timore coact⁹ aliqd pctm omittit. nō pp hoc reatu pene euadit. g. vidicta exercet ēt inuolūtarios. ¶ P. Ambro. dic sup Lucā q nauicula in q erat Judas turba. vñ 2 petr⁹ q erat firmis meritis suis turba. alie nis. s. petr⁹ nō volebat pctm Jude. g. qñqz inuolūtari⁹ pu nif. ¶ S. 3 est q pena debet pctō. S. 5 oē pctm ē volūta riū. vt dic Aug. g. in solos volūtarios exercēda ē vindicta. ¶ R. n. dōz q pena duplr pōt pñiderari. Uno s. rōnez pene. 2 s. hoc pea nō dbeet nisi pctō. qz p penā reparat eq litas iustitie iōtū ille q peccādo nimis secur⁹ ē suā volun tatē aliqd s. suā volūtatē patif. vñ cū oē pctm sit volūta riūz ēt originale vt supra habitūz ē. dñs est q null⁹ punif hoc mō nisi p eo qd volūtariē fecit ē. Alio⁹ pōt pñiderari pena in qñtū ē medicina nō solū sanatiua pcti pteriti. sed ēt pferuatua a pctō futuro vel ēt p motiua in aliqd bonū. 2 s. b⁹ aliqz iterdū pñif sine culpa. nō tñ sine cā. ¶ Sciēdū tñ q nunqz medicina subtrahit mai⁹ bonū vt p moueat mi

nus bonū. sic medicina carnalis nūqz cecat oculuz vt sanet calcaneū. qñqz tñ ifert nocumētū in minorib⁹ vt meliori b⁹ auxiliū pster. 2 qz bona spūalia sūt maxia bōa. bona at tēporalia sūt mima. iō qñqz punif aliqz i tēporalib⁹ bonis absqz culpa. cuiusmōi sūt ples pene pñtis vite diuinit⁹ isli ete ad hūiliationē vel pbationē. nō aut punif aliqz i spūa lib⁹ bonis sine ppa culpa. neqz in pñti neqz i futuro. qz ibi pene nō sūt medicie. s. psequunt spūalē dānatōez. ¶ Ad pñmū g. dōm q vni⁹ hō pena spūali nūqz punif p pctō alte rius. qz pena spūal pñinet ad aiam s. 3 quā qlz est liber sui. ¶ Pena aut tptali qñqz vni⁹ punif p pctō alteri⁹ triplici rō ne. p qdē qz vni⁹ hō tēporalr ē res alteri⁹ 2 ita i penā ei⁹ ēt ipse punif. sic filij fm cozp⁹ sūt qdā res pñis. 2 ferri qdam res dñoz. Alio⁹ in qñtū pctm vni⁹ deriuat in altez vt per imitationē. sic filij imitant⁹ pctā parentū. 2 sui pctā dñoz. rū vt audati⁹ peccēt. vel p modū meriti. sic pctā subditoz merent⁹ pctōrē platū. fm illud Job. 33. Qui regnare facit boiez hypocritā pp pctā ppli. vñ 2 p pctō Daudi pplz nu meratīs ppls isrl punif. ē. vt hē. z. Re. vlti. sine ēt per ali qualē pñentis seu dissimulatōez. sic ēt iterdū boni sil pu niunt tptalr cū mal. qz coz pctā nō redarguerūt vt Aug. dic in p de ciui. dei. 3°. ad omēdādū vnitatē hūane socie tatis ex q vni⁹ dōz p alio sollicit⁹ eē ne peccet. 2 ad detesta tiōne pcti dū pena vni⁹ redūdāt in oēs qñtū oēs eēt vniuz cozp⁹. vt Aug. dic de pctō Achan. qd aut dñs diē. visitans pctā parētū in filios i tertiā 2 qrtā gnationē. magis vt ad miaz qz ad seueritatē pñinere. dū nō statū vidictā addibz. s. expectat in postez. vt vel saltē posteri corrigant. s. cre scēte malitia posteroz qñtū necē ē vltionē isferri. ¶ Ad 2^m dōm q sic Aug. dic iudiciū hūanū dōz imitari diuinū iud iū in manifestis dei iudicijs qb⁹ boies spūalr dānat. p p prio pctō. occulta vō dei iudicia qbus spūalr dānat. p p absqz culpa. nō pōt hūanū iudiciū imitari. qz hō nō pōt cō pñedere hoz iudicioz rōnes. vt sciat qd expediat vni cuiqz. 2 iō nūqz fm hūanū iudiciū aliqz dōz puniri sine cul pa pena flagelli vt occidat vel mutilet vl vberet. ¶ Pena aut dāni punif aliqz ēt fm hūanū iudiciū ēt sine culpa. s. nō sine cā. 2 hoc triplr. Uno⁹ ex hoc q aliqz iepus reddi tur sine sua culpa ad aliqd bonū hūdū vl psequēdū. sic pp viciū lepre aliqz remouet ab administratiōe ecclesie. 2 pp bi gamiā vel iudiciū s. aliqz aliqz ipedit a sacris ordib⁹. 2 qz bonū in quo dānicat nō ē p pziū bonū. s. cōe. sic q ali qua ecclesia hēat epatū pñinet ad bonū toti⁹ ciuitatis. nō at ad bonū clericoz tñ. 3° qz bonū vni⁹ dōpēdet ex bono al teri⁹. sicut in crimie lese maiestatis fili⁹ amittit heredita tem p pctō parētis. ¶ Ad 3^m dōz q paruuli dño iudicio sil puniunt tēporalr cū parētib⁹. rū qz sūt res parētis. 2 in eis ēt parētis puniunt. tū ēt qz hoc in coz bonū cedit. ne si reseruent⁹ essent imitatores pñe malitie. 2 sic grauo res penas mererent. in bruta vō aialia 2 qscūqz alias irro nales creaturas vidicta exercet. qz p hoc puniūt illi quo rū sūt. 2 itez pp detestationē pcti. ¶ Ad 4^m dōm q coz ctio timoris nō fac simplr inuolūtariū. s. hō volūtariū mig tum. vt supra habitū ē. ¶ Ad 5^m dōm q hoc mō pro pctō Jude ceteri apli turbabant. sic p pctō vni⁹ punif multi tudo ad vnitatem cōmendādā vt dictum est.

De veritate 2 vitis oppositis. 20. CIX.

Linde considerandum est de ve ritate 2 vitis oppositis. Circa veritates autēz querunt qua tuoz. Primo vtruz veritas sit virtus. Secundo vtrum sit spūalis virtus. 3° vtrum sit pars iustitie. 4° vtruz magis declinet in minus.

Ad primum sic pcedit. Videf q veritas non sit vtruz. Prima. n. virtutum est fi

dea cuius obiectū est veritas. cū g' obm sit p'us hitu r actu
videf q' veritas nō sit virt' s' aliqd p'us virtute. ¶ Sic
p'us dic in. 4. etbi. ad veritatē p'tinet q' aliqs p'fiteat exte
ma circa seipsum: r neq' maiora neq' minora. sed hoc nō
semper ē laudabile. neq' in bonis: q' vt d' puer. 27. Laudet
te alien' r nō os tuū. nec ē in malis: q' d' quosdā d' Jsa. 3.
p'ctū suū q' si sodoma p'dicauerūt nec absconderūt. g' ve
ritas nō ē virt'. ¶ Q' virtus aut ē theologica aut in
tellectualis aut moralis. s' virtus nō ē virtus theologica: q'
nō h' deū p' obio: s' res spales. dic enī Tullius q' veritas ē
p' quā imutata ea q' sunt aut fuerūt aut futura sunt dicun
tur. s' l' ē nō est virtus intellectualis: s' finis eaz. neq' ē
virtus moralis: q' nō cōsistit in medio iter supflūū r dimi
nutū: q'ro enī aliqs plus dic' vep' tāto meli' ē. g' veritas nō
ē vt'. ¶ S' d' ē q' p'us i. z. r. 3. etbi. pōit v'itatē iter ceteras
virtutes. ¶ R' d' d' d' m' q' veritas dupl' acipi pōt. Uno
f'm q' veritati aliqs dic' vep': r sic veritas nō ē virt': s' obz
vel finis virtutis: sic. n. accepta veritas nō ē virtus q' ē gen'
v'itatis. s' cōlitas q'dā itellect' vel signi ad rē itellectā r si
gnatā. vel ē rei ad suā regulā: vt in p' habitu ē. Alio' pōt
dici veritas q' aliqs vep' dic' f'm q' p' ea aliqs d' vep'. r ta
lis veritas siue veracitas necesse ē q' sit virtus: q' hoc ipz
qd' ē dicere vep' ē bon' actus. virtus aut ē q' bonū facit ha
bentē: r opus ei' bonū reddit. ¶ Ad p'mū g' d' d' q' rō illa
p'cedit de veritate p' mō dicta. ¶ Ad 2' d' d' q' p'fiteri id
qd' ē circa seipm inq'tum ē p'fessio veri ē bonū ex genere.
s' hoc nō sufficit ad hoc q' sit v'itatis act'. s' ad hoc regri'
q' vlt'ius debitis circūstantijs vestiat. q' si nō obseruen
tur erit actus vitiosus: r s' hoc vitiosus ē q' aliqs sine de
bita cā laudet seipm etiā de vero. vitiosus ē etiā q' aliqs
p'ctū suū publicet q' si se de hoc laudādo vel q' l'itercūq' i
utiliter manifestādo. ¶ Ad 3' d' d' m' q' ille q' dic' vep' p'ro
fert aliq' signa cōformia rebus. s' vel verba vel aliq' facta
exteriora aut quascunq' res exteriores. circa huiusmodi
aut res sunt sole virtutes morales ad q's etiā p'tinet v'itatis
exterior' membror' f'm q' sit p'perium volūtatis. vnde
veritas voluntatis nō ē virtus theologica neq' itellectua
lis: s' moralis. Est aut in medio iter supflūū r diminutū
dupl'. Uno g'dez mō ex pte obiecti. Alio' ex pte actus
Ex pte q'dem obiecti: q' vep' s' suā rōnē iportat q'dā eq'
litate. eq'le aut est mediū inter maius r minus. vnde ex
hoc ipso q' aliqs dicit vep' de seipso medium tenet iter eū
qui maiora dicit de seipso: r inter eum qui minora. Ex par
te aut actus mediū tenet inquantū vep' dicit q'n opz r f'm
q' oz. supflūū aut puenit illi q' iportune ea q' sua sūt māse
stat. defect' aut ppetit illi q' occultat q'n māifestare oz.

Ad secundum sic pcedit. Videf q' veritas non
sit spālis v'itus. Uep'. n. r bonuz
puertunt: s' bonitas nō ē spālis v'itus: q'nimo ois v'itus ē bo
nitas: q' bonū facit h'itē. g' veritas nō ē spālis v'itus. ¶
Manifestatio ei' q'd ad ipm hoiez p'tinet ē act' v'itatis de
q' nūc loqmur. s' hoc p'tinet ad quālz v'itute: glz. n. virtutis
habir' manifestat p' p'p'riū actū. g' veritas nō ē spālis v'itus.
¶ Veritas vite d' q' g' recte vinit: de qua d' Jsa. 38.
Memento q'fo quō ambulaueris corā te in v'itate r i cor
de p'fecto: s' q'libz v'itute recte vinit: vt p'z p' diffōnē v'itutis
supra positā. g' veritas nō ē spālis v'itus. ¶ Veritas vide
tur idē eē simplicitati: q' v'it' op'ponit simulatio: s' sim
plicitas nō ē spālis v'itus: q' fac' itentionē rectā q'd regri'
oi v'itute. g' ē v'itas nō ē spālis v'itus. ¶ S' d' est q' in scdo
etbi. cōntumerat alyz v'itutib'. ¶ R' d' d' m' q' ad rōnem
v'itutis hūane p'tinet q' op' hois bonū reddat. vñ vbi i ac
tu hois inenit spālis rō bonitatis: necesse ē q' ad hoc dispōa
tur hō p' spālē v'itute: xū aut bonū f'm Aug. in li. de nā boni
p'sistit in ordie necesse ē spālē rōnē boni p'siderari ex d'ctermi
nato ordie. ē aut q'dā spālis ordo f'm q' exteriora nra v'

v'ba v' fca debite ordinant ad aliqd: sic signū ad signatū.
r ad hoc p'ficiū hō p' v'itute v'itatis. vñ manifestū ē q' v'itas
ē spālis v'itus. ¶ Ad p'mū g' d' d' m' q' vep' r bonū subio g'dez
puertunt: q' oē vep' est bonū r oē bonū ē vep': s' s' rōnez
inuiē se excedūt: sic itellect' r volūtas inuiē se iccludunt.
nā itellect' itelligit volūtate r multa alia. r volūtas appe
tit ea q' p'tinet ad itellectū r multa alia. vñ vep' f'm rōnez
p'p'riā q' ē p'fectio itellect' ē q'dā p'ticulare bonū inq'tuz
appetibile q'dā ē. r s' l' r bonū f'm p'p'riā rōnē put' ē finis
appetit' ē q'dā vep' inq'tū ē q'dā itelligibile. q' g' v'itus
iccludit rōnē bonitatis: pōt eē q' v'itas sit spālis v'itus: sicut
vep' ē spāle bonū: nō aut pōt eē q' bonitas hois sit spālis
v'itus: xū magis f'm rōnē sit gen' v'itutis. ¶ Ad 2' d' d' m' q'
habir' v'itū r v'itūz fortium' sp'ez ex eo q'd ē p' se itentū:
nō aut ab eo q'd ē p' accūs r p'ter itentionē: q' aut aliqs ma
nifestat q'd circa ipm ē. p'tinet q'dē ad v'itute v'itatis: sic per
se itentū. ad alias aut v'itutes pōt p'tinere ex p'ti p'ter p'n
cipalē itentionē. fortis. n. itēdit fortiter agere. q' aut forti
ter agēdo aliqs manifestet fortitudinē quā hz: hoc cōseq
tur p'ter ei' p'ncipalē itentionē. ¶ Ad 3' d' d' m' q' v'itas vi
te est v'itas f'm quā aliqd ē vep': nō v'itas f'm quā aliqs di
cit verū. d' aut vita vā sic r q' s' alia res ex hoc q' attingit
suā regulā r mēsurā. s' diuinā legē p' cui' p'formitatē recti
tudine hz: r talis veritas siue rectitudo cōis ē ad quālibz
v'itute. ¶ Ad 4' d' d' m' q' simplicitas d' p' oppositū duplici
tati q' s' aliqs aliud hz in corde: r aliud o'ndit exteri'. r sic
simplicitas ad hāc v'itute p'tinet. facit aut itentionē rectas
nō q'dē directe: q' hoc p'tinet ad oēm v'itute: s' excludēdo
duplicitatē q' hō vñ p'tendit r aliud itendit.

Ad tertium sic pcedit. Videf q' veritas nō sit
ps iustitie. Iustitie. n. p'p'riū eē vt q'
reddat alteri debitū: sed ex hoc q' aliqs dic' vep' nō v' al
teri debitū reddere: sic fit in oib' p'missis iustitie p'tib'. er
go v'itas nō est ps iustitie. ¶ Veritas p'tinet ad itelle
ctum: iustitia aut ē in volūtate: vt supra habi: us ē. g' v'itas
nō est pars iustitie. ¶ Triplex distinguit v'itas s' Die
ro. s' v'itas vite r veritas iustitie r v'itas doctrine: sed nulla
istaz est ps iustitie. nā v'itas vite p'tinet in se oēm v'itute
vt d'ctū ē. v'itas aut iustitie ē idē iustitie. vñ nō ē ps ei'. ve
ritas aut doctrine p'tinet magis ad v'itutes intellectuales.
g' veritas nullo mō ē ps iustitie. ¶ Sed 3' est q' Tulli' po
nit veritatē iter p'tes iustitie. ¶ R' d' d' m' q' sic supra di
ctū est: ex hoc aliq' v'itus iustitie anectif sic secundaria p'nci
pali q' partiz q'dē cū iustitia puenit: p'tiz aut deficit ab ei'
p'fecta rōne. Virtus aut v'itatis puenit q'dē cū iustitia in
duob'. Uno q'dē mō in hoc q' ē ad alterz. manifestatio. n.
quā dixim' eē actū v'itatis est ad alterz. inq'tū. s' ea q' circa
ipm sūt vñ hō alteri manifestat. Alio' inq'tū iustitia eq'
litate quādā in reb' p'stituit. r hoc ē facit v'itus veritatis.
adequat. n. signa reb' ex'itib' circa ipm. Deficit aut a p'
p'ria rōne iustitie q'tū ad rōnē debiti. nō. n. bec v'itus atten
dit debitū legale q'd attēdit iustitia: s' pot' debitū mora
le inq'tū. s' ex honestate vñ hō alteri oz veritatis manife
stationē. vñ veritas ē ps iustitie inq'tū anectif ei sic v'itus
scdaria p'ncipali. ¶ Ad p'mū g' d' d' m' q' q' hō est aīal socia
le: nāliter vnus hō oz alteri id sine quo societas humana
feruari nō posset: nō aut possent hoies adinuiē cōtinere
nisi sibi inicez crederent tanq' sibi inuiē veritatē mani
festantib'. r iō v'itus veritatis aliquo mō attendit rōnem
debiti. ¶ Ad 2' d' d' m' q' veritas f'm q' est cognita p'tinet
ad itellectū: s' hō per p'p'riam voluntatē per quā v'it' et
habir' r mēbris p'fert exteriora signa ad veritatē ma
nifestandaz: r f'm hoc manifestatio veritatis est actus vo
luntatis. ¶ Ad 3' d' d' m' q' veritas de q' nunc loqmur dis
fert a veritate vite vt d'ctū est. Veritas aut iustitie d' d' d'
pliciter. Uno' f'm q' ipsa iustitia est rectitudo q'dam re

gulata fm regulam diuine legis. 7 fm hoc differt veritas iustitie a veritate vite. q: veritas vite est fm quaz aliquis recte viuit in seipso. veritas autem iustitie est fm q: aliq rectitudinez legis in iudicijs que sunt ad alterum seruat. 7 fm hoc veritas iustitie non pertinet ad veritatem de q nunc loquimur: sicut nec veritas vite. Aliomodo intelli gi potest veritas iustitie fm q: aliquis ex iustitia veritate manifestat: puta cum aliquis in iudicio veritates confite tur aut verum testimonium dicit. 7 hec veritas est quida particularis actus iustitie 7 non pertinet directe ad hanc veritatem de qua nunc loquimur: q: fm hac manifestatioe veritatis pncipaliter homo intendit ins suu alteri redde re. Unde pbs in. 4. etbi. de hac virtute determinans dic. Non de iudicio in confessionibus dicimus neq: quicunq: ad iustitiam vel iniustitiam contendunt. veritas autē doct rine consistit in quada; manifestatioe verbor: de qui bus est scia. vnde nec ista veritas directe pertinet ad hac virtute: s; solum veritas q aliq: 7 vita 7 sermone talem se demonstrat qlis est: 7 non alia q: circa ipm sunt: nec maio ra nec minora. vcrutū q: moralia inq̄tum sunt a nobis co gnita circa nos sunt 7 ad nos ptinet: s; hoc veritas doctri ne potest ad hanc virtute ptinere. 7 quecunq: alia veritas q: qs manifestat verbo vel facto quod cognoscit.

Ad quartum si peccat. Uidef q: virtus veri tatis non declinet in minus. Si cut enim aliquis dicendo maius icurrit falsitatez: ita 7 di cendo minus. non. n. magis est falsuz quatuor esse quinq: q: qtuor esse tria. sed omne falsuz ē fm se malum 7 fugien du: vt pbs dicit in. 4. etbi. q: veritatis virtus non plus de clinat in minus q: in maius. C. p. De vna virt: magis de clinat ad vnu extremū q: ad aliud. contingit ex hoc quia virtutis mediū est p̄p̄nquius vni extremo q: alteri: sicut fortitudo est propinquo audacie q: timiditati. s; verita tis mediū non est p̄p̄nquius vni extremo q: alteri: quia veritas cum sit equalitas quedam in medio punctuali cō sistit. ergo veritas non magis declinat in minus. C. p. In minus videtur a veritate recedere qui veritatem negat veritati aliquid subtrahens. in maius autē qui veritati aliquid superaddit. sed magis repugnat veritati qui veri tatem negat q: qui superaddit: quia veritas non compati tur secum negationem veritatis. compatitur autem secuz superadditionem. ergo videtur q: veritas magis debeat declinare in maius q: in minus. C. s; 3 est quod pbs di cit in. 4. etbico. q: homo fm hanc virtutem magis a vtro declinat in minus. C. Rii. dōm: q: declinare in minus a veritate contingit duplr. Uno modo affirmando: puta cum aliquis non manifestat totum bonum qd in ipso est: puta sciam vel sanctitatem vel aliqd huiusmodi qd fit si ne p̄iudicio veritatis: q: in maiori est est min: 7 s; hoc hec vrus declinat in min: hoc. n. vt pbs dicit ibidez videf eē prudentius p̄pter onerosas sup̄abundantias. hoies. n. qui maiora de seipsis dicunt q: sint: sunt aly onerosi q: si ex cellere alios volētes: hoies aut q: minora de seipsis dicunt: gratiosi sunt q: si aly cōdescēdētes per quada; modera tionē. Un̄ aplūs dicit. z. ad Lorin. iz. Si voluero gloriari nō ero insipies. veritate. n. dicam: parco aut nego me exi stimet supra id qd videt in me aut audit aliqd ex me. Alio modo pōt aliquis declinare in minus negādo. s. vt neget sibi inesse qd inest. 7 sic nō ptinet ad hanc virtute declina re in min: q: per hoc incurreret falsū. 7 tū hoc ipm esset minus repugnans veritati nō qdem scdm p̄p̄riam rōnez veritatis: sed fm rōnem prudentie quaz opz saluari in oī bus v̄tutibus. magis. n. repugnat prudentie: q: periculosi est 7 onerosius aly q: aliquis existimet vl iactet se habe re qd non habet: q: q: nō existimet vel dicat se nō h̄re qd h̄. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

De vitus oppositis veritati.

Deinde considerandū est de vitus oppositis veritati. Et pri mo de mendacio. 2. de simulatione si ue hypocrisi. 3. de iactantia 7 opposi to vitio. C. Circa mēdaciū grūnē q: tuoz. Primo vtrum mēdaciū semper opponatur veritati quasi continēs fal sitatem. Secō de spēbus mēdacy. Tertio vtz menda cium semp sit pctm. 4. vtz sit pctm mortale.

Ad primum nō semp opponat veritati. Oppo sita. n. nō possunt esse simul. sed mēdaciū simul pōt eē cuz veritate. qui. n. vtz loquit qd falsum esse credit. mēt. vt Aug. dicit in lib. 3. mendaciuz. ergo mēdaciū nō opponi tur veritati. C. p. Virtus veritatis nō solū p̄sistit in ver bis: sed ē in factis: q: fm p̄h̄z in. 4. etbi. fm hanc virtute aliq: verum dicit 7 in sermōe 7 in vita: sed mēdaciū con sistit solū in verbis. d̄. n. q: mēdaciū est falsa vocis signi ficatio. sic ergo videf q: mēdaciū nō directe opponat virtuti veritatis. C. p. Augu. dicit in lib. contra menda cium q: culpa mētientis est fallēdi cupiditas. s; hoc nō op ponit veritati. s; magis beniuolētie vel iustitie. q: mēda cium nō opponit veritati. C. s; 3 ē qd dicit Augu. in lib. 3. mendaciū. Nemo dubitet mentiri eū q: falsum enūciat cā fallēdi: q: p̄pter enūciatio falsi cū voluntate ad fallē dum plata manifestū est mēdaciū: s; hoc opponit verita ti. ergo mēdaciū veritati opponit. C. Rii. dōm: q: actus moralis ex duob: spēm sortit. s. ex obo 7 ex fine. nā finis ē obo voluntatis q: est p̄m̄us mouēs in moralib: actib: po tentia aut a voluntate mota h̄z suū obo qd est p̄p̄riū ob iectū volūtary actus: 7 se h̄z in actu voluntatis ad finē sic māle ad formale: vt ex supra dicitis p̄: dōm: est aut q: vir tus veritatis. 7 p̄ p̄s opposita vitia in manifestatioe cōsi stit q: fit per aliq: signa: q: qdem manifestatio siue enuncia tio est rōnis actus p̄ferentis signū ad signatū. ois. n. repe sentatio cōsistit in qdā callatioe q: p̄p̄ie ptinet ad rōnez. vñ 7 si bruta aialia aliqd manifestent: nō tū manifestatio nē itendūt. s; nāli instinctu aliqd agunt ad qd manifesta tio seqtur: inq̄tum tū huiusmodi manifestatio siue enun ciatio est actus moralis ois q: sit voluntarius 7 ex itētoe voluntatis dependēs. oī aut p̄p̄riū manifestatiois siue enunciatōis ē vtz vel falsuz. Intentio vō voluntatis ioy dinate pōt ad duo ferri: quoz vñ est vt falsum enūciat: ali: qd ē effect: p̄p̄riū false enūciatōis: vt. s. aliq: fallat. Si q̄ ista tria concurrat. q: falsū sit id qd enūciat: 7 q: assit volūtas falsuz enūciādi: 7 itez itentio fallēdi: tūc est falsi tas māliter: q: falsū d̄: 7 formāl: p̄p̄ volūtate falsū dicē di. 7 effectie p̄p̄ volūtate falsitate ip̄rimēdi. s; tū rō mēda cy sumit a formali falsitate: s; hoc. s. q: aliq: h̄z volūtate falsū enūciādi. vñ 7 mēdaciū noiat ex eo q: 7 mētē d̄. 7 id sigs falsū enūciat credēs id eē vtz: ē qd ē falsū mālr: s; nō formāl: q: falsitas ē p̄ter itētoez dicētis. vñ nō h̄z p̄fectā rōnē mēdacy. id. n. qd p̄ter itētoez dicētis ē p̄ accūs ē. vñ nō pōt eē specifica d̄ria. Si vō aliq: formāl: falsuz dicat h̄z volūtate falsū dicēdi: licz sit vtz id qd d̄. inq̄tū tū bu iusmodi act: ē volūtari: 7 mōal: h̄z p̄ se falsitate: 7 p̄ accūs vitatē. vñ ad spēz mēdacy p̄tigit: q: aut aliq: itēdit falsita tē i opione alteri: 7 p̄stituerē fallēdo ip̄z nō ptinet ad spēm mēdacy: s; ad qdā p̄fectōez ip̄i: sic 7 in reb: nālib: aliqd spēm sortit si formā h̄eat ēt si desit forme effect: sic p̄z in grani qd violēter sursum d̄tinet ne descēdat s; exigētia siue forme. Sic q̄ p̄z q: mēdaciū directe 7 formāl: oppōit v̄tu ti vitatis. C. Ad p̄m̄ q: d̄s q: vñ qd q: magis iudicat s; id qd ē in eo formāl: 7 p̄ se q: s; id qd ē i eo mālr: 7 p̄ accūs. 7 iō magis opponit vitati iq̄tū ē v̄t: moral: q: aliq: dicat

vep itēdes dicere falsū q̄ q̄ dicat falsū itēdes dicere ve-
rū. ¶ Ad 2^m dōs q̄ sic Aug. dicit i. z. de doctrina xpiana: vo-
ces p̄cipuū locū tenēt iter alia signa. r̄ iō cū d̄r q̄ mendaciū
est falsa vocis significatio: nomie vocis itellr̄ oē signum.
vnde ille qui aliquod falsum nutibus significare itēderet
nō esset a mendacio imunis. ¶ Ad 3^m dōm: q̄ cupiditas fal-
lendi p̄tinet ad p̄fectionē mendacy: nō aut̄ ad sp̄m ipsi: si-
cut nec aliqs effect̄ p̄tinet ad speciem sine cause.

Ad secundum sic p̄cedit. Videt̄ q̄ mendaciū
insufficiēter diuidat̄ per mēda-
ciū officiosū: iocofus: r̄ p̄nciosū. Diuisio enī est dāda fm̄
ea que per se veniūt rei: vt p̄ p̄m. in. s. metaph. sed
intērio effect̄ ē p̄ter sp̄m moralis act̄: r̄ p̄ accēs se h̄z ad
ipsū: vt videt̄. vñ r̄ infiniti effect̄ possunt cōsequi ex vno
actu: s̄z hec diuisio dā fm̄ intētionē effect̄. nā mendaciū
iocofus est qd̄ fit causa ludi. mendaciū aut̄ p̄nciosū est qd̄
fit causa nocumēti. mendaciū aut̄ officiosū est qd̄ fit cā vti-
litatis. s̄z icōueniēter hoc mō diuidit̄ mendaciū. ¶ P̄. Aug.
in lib. 5 mendaciū diuidit̄ in octo partes. quoz̄ p̄-
mū est in doctrina religiōis. 2^m est q̄ nulli p̄sit r̄ obfit ali-
cui. 3^m aut̄ q̄ p̄dest vni ita q̄ alteri obfit. 4^m est q̄ fit so-
la mētiēdi libidine. 5^m est q̄ fit placēdi cupidit̄-
tate. 6^m est q̄ nulli obest r̄ p̄dest alicui ad cōseruādaz pe-
cuniā. 7^m est q̄ nulli obest r̄ p̄dest alicui ad vitādū mor-
tem. 8^m q̄ nulli obest r̄ p̄dest alicui ad vitādū imūdiā
corporalē. ergo videt̄ q̄ p̄ma diuisio mendacy sit insufficiēs.
¶ P̄. p̄hs in. 4. et̄bi. diuidit̄ mendaciū in iactāriā q̄ verū
excedit in dicēdo: r̄ ironiā que deficit a vero in min^o: que
duo sub nullo p̄dictoz̄ mēbroz̄ cōtinent̄. ergo videt̄ q̄ di-
uisio p̄dicta mendacy sit incōpētēs. ¶ Sed 3^m est qd̄ sup̄ il-
lud ps. Perdes oēs qui loquunt̄ mendaciū: dicit glo. q̄ sūt
tria genera mendacy. quedā enī sunt p̄ salute r̄ cōmodo
alicui. est r̄ aliud gen^o mendacy qd̄ fit ioco. 3^m vō mēda-
cy genus ē qd̄ fit ex malignitate. p̄mū aut̄ hoz̄ triū d̄r offi-
ciosū. scdm̄ iocofus. tertiuū p̄nciosū. ergo mendaciū in tria
p̄dicta diuidit̄. ¶ R̄n̄. dōs q̄ mendaciū tripl̄r diuidi pōt
vno fm̄ ipsaz mendacy rōnē: q̄ p̄ria r̄ p̄ se mendacy di-
uisio. r̄ fm̄ hoc mendaciū in duo diuidit̄. s̄m̄ mendaciū qd̄
trāscēdit vitatē in mai^o qd̄ p̄tinet ad iactāriā. r̄ in mēda-
ciū qd̄ deficit a vitate in min^o qd̄ p̄tinet ad ironiā: vt p̄ p̄-
p̄m in. 4. et̄bi. hec aut̄ diuisio ideo p̄ se est ipsi^o mendacy:
q̄ mendaciū inq̄tū huiusmodi opponit̄ vitati: vt dictū est.
vitas aut̄ eq̄litas qdā est cui p̄ se opponit̄ maius r̄ minus.
Alio^o pōt diuidi mendaciū inq̄tū h̄z rōnē culpe s̄z ea q̄ ag-
grauāt v̄l diminiūt clpā mendacy ex p̄te finis itēti. aggra-
uat aut̄ clpā mendacy si aliqs p̄ mendaciū itēdat alteri^o no-
cumētū qd̄ vocat̄ mendaciū p̄nciosū. diminiūt aut̄ culpa
mendacy si ordinē ad aliqd̄ bonū: v̄l d̄lectabile: r̄ sic ē mē-
daciū iocofus v̄l vtile: r̄ sic ē mendaciū officiosū quo itēdit̄
iuramētū alteri^o v̄l remotio nocumēti. r̄ s̄z illa diuiditur
mendaciū in tria p̄dicta. 3^m mō diuidit̄ mendaciū v̄lius fm̄
ordinē ad finē: siue ex hoc addat̄ v̄l diminiuat̄ ad clpā mē-
dacy siue nō. r̄ s̄z hoc diuisio ē octo mēbroz̄ q̄ dicta est: in
qua qdē tria mēbra cōtinent̄ sub mendacio p̄ncioso: qd̄ q̄-
dez fit vel 3^m deū: r̄ ad hoc p̄tinet p̄mū mendaciū qd̄ est i do-
ctrina religiōis. vel ē 3^m hoiez siue sola intētionē nocēdi ali-
cui: r̄ sic ē 3^m mendaciū secūdū: qd̄. s̄nulli p̄dest r̄ obest alicui
siue etiā itēdat̄ in nocumēto vni^o v̄l vtilitas alteri^o: r̄ hoc est
tertiuū mendaciū qd̄ vni p̄dest r̄ alteri obest. itēq; tria p̄-
mū ē grauissimū: q̄ semp̄ p̄ctā 3^m deū sunt grauioza: vt su-
pra dictū ē. secūdū aut̄ ē graui^o tertio qd̄ diminiūt ex intē-
tione v̄l vtilitatis alteri^o. post hec aut̄ tria q̄ sup̄addūt ad gra-
uitatē culpe mendacy ponit̄ q̄rtū qd̄ h̄z p̄p̄riā quāritatē si-
ne additiōe vel diminiutiōe: r̄ hoc est mendaciū qd̄ fit ex so-
la mētiēdi libidine qd̄ p̄cedit ex habitu. Vñ r̄ p̄hs dicit in
4. et̄bi. q̄ mendax eo q̄ talis ē s̄z habitū ipso mendacio gau-
det. q̄rtuo: vō subsequētes modi diminiūt de culpa men-

dacy. nā qntū ē mendaciū iocofus qd̄ fit placēdi cupiditate.
alia vō tria cōtinent̄ sub mendacio officioso in quo intēdit̄
qd̄ est alteri v̄tile: vel q̄ntū ad res exteriorēs: r̄ sic est sextū
mendaciū qd̄ p̄dest alicui ad pecuniā cōseruādā. vel ē v̄ti-
le co: p̄: r̄ hoc est septimū mendaciū quo ipedit̄ mors hoīs.
vel etiā v̄tile est ad honestatē v̄tutis. r̄ hoc est octauū mē-
daciū in quo ipedit̄ illicita pollutio corporalis. p̄z q̄ quanto
bonū intētiū est melius tāto magis minuit̄ culpa mendacy.
r̄ ideo siqs diligētē cōsideret fm̄ ordinē p̄dicte enumera-
tiōis ē ordo grauitatis culpe i istis mendacys. nā bonū v̄ti-
le p̄ferē d̄lectabile: r̄ vita corporalis p̄ferē pecunie: hone-
stas aut̄ ipsi corporali vite. Et p̄ hoc p̄z respōsio ad obiecta.

Ad tertium sic p̄cedit. Videt̄ q̄ nō oē mēda-
ciū sit p̄ctm̄. Manifestū enī est q̄
euangeliste scribēdo euāgelii nō peccauerūt: videntur tñ
aliqd̄ falsū dixisse: q̄z verba christi r̄ etiā alioz̄ frequēter
aliter vnus r̄ aliter retulit̄ alius. vñ videt̄ q̄ alter eoz̄ di-
xerit falsū. nō ergo omne mendaciū est p̄ctm̄. ¶ P̄. Nul-
lus remunerat̄ a deo p̄ p̄ctō: s̄z obstetrices egypti remune-
rate sunt a deo p̄pter mendaciū. dicit̄ enī Exo. p̄. edificauit
illis deus domos. ergo mendaciū nō est p̄ctm̄. ¶ P̄. Be-
sa scōrū narrat̄ in sacra scriptura ad informatiōē vite
hūane. s̄z de q̄busdā scissimis viris legit̄ q̄ sūt mēti: sic
Heñ. i. z. 20. q̄ Abraā dixit de vxore sua q̄ soroz̄ sua cēt.
Jacob ē mēti^o ē dices se esse Esau: s̄z tñ b̄ndictionē ade-
p̄t̄ ē vt h̄r Heñ. 27. Judith ē mēdat̄ q̄ tñ Doloferni
mētiā ē. nō q̄ oē mendaciū ē p̄ctm̄. ¶ P̄. Min^o malū ē eli-
gēdū vt vitet̄ maius malū: sic medicus p̄cindit̄ mēbz̄ ne
corrupat̄ totū corp^o s̄z min^o nocumētū ē q̄ aliqs generet
falsā opionē i aīo alic^o q̄ aliqs occidat v̄l occidat. s̄z lici-
te p̄t hō mētiri vt vnū p̄fuerit ab omicidio r̄ aliū p̄seruat a
mōte. ¶ P̄. Mendaciū ē siqs n̄ implet qd̄ p̄misit. s̄z nō oīa
p̄missa s̄t impleda dicit̄. n. Jsi. In mal^o p̄missis rescide fide. s̄z
nō oē mendaciū ē p̄ctm̄. ¶ P̄. Mendaciū ob hoc v̄t cē p̄ctm̄
q̄z p̄ ipm̄ hō decipit̄ p̄ximū. Vñ Aug. dicit̄ in li. 5 mendaciū.
Quisq; eē aliqd̄ genus mendacy qd̄ p̄ctm̄ nō sit putauerit:
decipiet seipm̄ turpiter cū honestus se deceptorē arbitret̄
aliqz. s̄z nō omne mendaciū est deceptionis cā: q̄z p̄ mēda-
ciū iocofus nlls decipit̄. nō. n. ad hoc dicūt̄ huiusmodi mē-
dacia vt credant̄: s̄z p̄pter d̄lectationē solā vñ r̄ hypbolē
e locutiones q̄iq; ēt in scriptura sacra inueniunt̄. non q̄ oē
mendaciū est p̄ctm̄. ¶ S̄z 3^m est qd̄ d̄r. Ecclia. 7. Noli velle
mētiri oē mendaciū. ¶ R̄n̄. dōs q̄ illud qd̄ ē fm̄ se malū
ex genere: nullo mō pōt esse bonū r̄ licitū: q̄z ad hoc q̄ ali-
quid sit bonū regritur q̄ oīa recte cōcurrant. bonuz̄. n. ē ex
iregra cā: malū vero ē ex singularib^o defectib^o: vt Diony.
dic. 4. ca. de diui. no. mendaciū aut̄ ē malū ex genere. est. n.
act^o cadēs sup̄ idēbitā mām. cū. n. voces sint signa nāliter
intellectū: ināle ē r̄ indebitū q̄ aliqs voce significet̄ id qd̄
nō h̄z in mēte. Vñ p̄hs dicit̄ i. 4. et̄bi. q̄ mendaciū ē p̄ se pra-
uū r̄ fugiēdū: vep aut̄ ē bonū r̄ laudabile. vñ oē mendaciū
est p̄ctm̄ sic ēt Aug. asserit in li. 5 mendaciū. ¶ Ad p̄mūz q̄
dōm: q̄ nec i euāgelio nec in aliq̄ scriptura canonica phas
est opinari aliqd̄ falsū asseri: nec q̄ scriptozes eaz̄ mēda-
ciū dixerint: q̄z periret̄ fidei certitudo q̄ auctoritati sacre
scripture inicitur. in hoc vero q̄ i euāgelio r̄ i alyz scriptu-
ris sacris verba aliquoz̄ diuersimode recitant̄ nō est mē-
daciū. Unde Aug. dicit̄ in lib. de cōsensu euāgelistaz. Nul-
lo mō laborādū eē iudicat̄ q̄ prudētē itelligit̄ ipsas snias
esse necessarias cognoscēde veritati q̄buslibz̄ verbis fue-
rint explicate. r̄ in hoc apparet vt ibidē subdit̄: nō debere
nos arbitrari mētiri quēq; si plib^o remiscētib^o rē quā au-
dierūt v̄l viderūt n̄ codē mō atq; eisdē v̄bis eadē res fue-
rit indicata. ¶ Ad 2^m dōs: q̄ obstetrices n̄ sūt remunerate
p̄ mendacio: s̄z p̄ timore dei r̄ bēnolētia ex q̄ p̄cessit̄ mēda-
ciuz. Vñ signāter d̄r Exo. p̄. Et q̄z timuerunt obstetrices
deū edificauit̄ illis domos. mendaciū vero postea sequēs

nō fuit meritorius. ¶ Ad 3° dōm: q̄ in sacra scriptura vt Aug. dicit. Inducunt aliquoz gesta q̄si exēpla pfecte virtutis de q̄bus nō est estimādū cos fuisse mētios. siq̄ tñ in eoz dictis appareāt que mēdacia videant: itelligēdū est ea figuratē r̄ p̄betice dicta esse. Uñ Aug. dicit in lib. 5 mēdaciū. Credēdū est illos hoies q̄ p̄betice t̄pib^o digni auctoritate fuisse cōmemorant: oia que scripta sūt de illis p̄betice gessisse atq; dixisse. Abzāā tñ vt Aug. dicit in q̄stionib^o sup̄ Hen. dicēs Sarrā esse suā sororē: veritatē voluit celari: r̄ nō mēdaciū dici. soror enī dicit q̄ filia fratris erat. vñ r̄ ipse Abzāā dicit Hen. 20. Vere soror mea ē filia p̄ris mei: r̄ nō m̄ris mee filia: q̄. s. ex parte patris ei attinebat. Jacob vō mystice dixit se eē Esau p̄mo genitū Isaac: q̄ videlicet p̄mogenita illi^o de iure ei debebant. vsus autē ē hoc mō loquēdi per sp̄m p̄betice ad designādū mysteriū: q̄ videlicet minor populus. s. gētiliū substituēdus erat in locū p̄mogeniti. s. i. locū iudeoz. q̄dā vō cōmēdāt i scriptura: nō p̄pter p̄fectā virtutē s̄ p̄pter quādā virtutis idolē. s. q̄ apparebat in eis aliq; laudabilis affect^o ex quo mouebant ad q̄dā idebita faciēda: r̄ hoc mō Judith laudat: nō q̄ mēdaciū est Oloferni: sed p̄pter affectū quē habuit ad salūtē ppli pro qua piculis se exposuit. quīs etiā dici possit q̄ verba eius vitatē habēt fm̄ aliq̄ mysticū intellectū. ¶ Ad 4° dōm: q̄ mēdaciū nō solū h̄z rōnē pcti ex dāno q̄d iferi. p̄mo: sed ex sua inordinatione: vt dictū est. nō licet autē aliqua illicita vti inordinatiōe ad ipediēdū nocumētū r̄ defectus alioz: sicut nō licet furari ad hoc q̄ hō elemosynas faciat. nisi forte in casu necessitatis in quo oia sunt cōia. r̄ ideo nō est licitū mēdaciū dicere ad hoc q̄ aliq; aliū a quocūq; piculo liberet. licz tñ veritatē occultare pudētē sub aliqua dissimulatiōe: vt Aug. dicit in li. 5 mēdaciū. ¶ Ad 5° dōz: q̄ ille q̄ aliq̄d pmittit si habeat animū faciēdi q̄d pmittit nō mentit: q̄ nō loquit̄ s̄ id q̄d gerit in mēte. si vō nō faciat q̄d pmittit nō videt̄ ifideliter agere p̄ hoc q̄ aiū mutat. p̄t tñ excusari ex duob^o. Uno^o si pmittit id q̄d manifeste ē illicitū: q̄ pmittēdo peccauit. mutando autē p̄positū benefacit. Alio^o si sūt mutata ditiones p̄sonarū r̄ negocioz: vt Seneca dicit in lib. de beneficiis: ad hoc q̄ hō teneat̄ facere q̄d pmittit regri^o q̄ oia immutata p̄manēat: aliq̄n nec fuit mēdax in pmittēdo q̄d pmittit quod habebat in mēte subintellectis debitis conditionib^o. nec etiā est ifidelis nō iplēdo q̄d pmittit: q̄ eedes cōditiones nō extāt. vñ r̄ apls nō est mentit^o q̄ nō iuit Lozithū quo se iturū esse pmiserat: vt d̄. z. ad Loz. p. r̄ hoc p̄pter ipedimēta que supuenerūt. ¶ Ad 6° dōz: q̄ opatio aliqua p̄t r̄siderari duplr. vno^o fm̄ seip̄s. alio^o ex parte operātis. mēdaciū ergo iocofus ex ipō ḡne opis h̄z rōnē fallēdi: quīs ex itētiōe dicētis nō dicat ad fallēdū: nec fallat ex mō dicēdi. nec est simile de hypbolicis aut q̄buscūq; figuratiuis locutiōib^o que in sacra scriptura inueniunt: q̄ sicut Aug. dicit in lib. 5 mēdaciū: q̄qd figuratiue fit aut d̄ nō ē mēdaciū. ois enī enūciatio ad id q̄d enūciat referēda est. omne autē figuratiue aut factū aut dictū hoc enūciat q̄d significat eis q̄b^o itelligēdus platus est.

Ad quartum sic pcedit. Videt̄ q̄ omne mēdaciū sit pctm̄ mortale. dicit enī in ps. Perdes oēs qui loquunt̄ mēdaciū. r̄ Sap. p. Os quod mentit̄ occidit aiām. sed p̄ditio r̄ mors aiē nō ē nisi p̄ peccatū mortale. ḡoē mēdaciū ē pctm̄ mortale. ¶ De q̄d est 5° p̄ceptū decalogi est pctm̄ mortale. s̄ mēdaciū est cōtra hoc p̄ceptū decalogi. Nō falsus testimoniū dices. ḡoē mēdaciū est peccatū mortale. ¶ P. Aug. dicit in p̄ de voc. xp̄iana: Nemo mētēs in eo quod mentit̄ seruat fidē. nā hoc vtiq; vult vt cui mentit̄ fides sibi habeat: quā tñ ei mentēdo nō seruat. omnis autē fidei violator iniquus est. nullus autē d̄ fidei violator vel iniqu^o p̄ pctm̄ veniale.

le. ḡ nullū mēdaciū ē pctm̄ veniale. ¶ P. Merces eterna n̄ p̄dit nisi p̄ pctō mortali: s̄ p̄ mēdacio p̄dit merces eterna cōmutata in t̄palē. Dicit. n. Breg. q̄ in remuneratiōe obstericū cognoscit̄ qd mēdacy culpa merca. nā benignitatis earū merces q̄ eis potuit in eterna vita tribui: p̄missa culpa mēdacy in terrēnā ē remuneratiōe declinata. ḡ ē mēdaciū officiosus q̄le fuit obstericū: q̄d videt̄ eē leuissimū est pctm̄ mortale. ¶ P. Aug. dicit in lib. 5 mēdaciū: q̄ p̄fectoz p̄ceptū ē oino nō solū nō mētiri: s̄ nec velle mētiri. s̄ facere 5° p̄ceptū ē pctm̄ mortale. ḡ oē mēdaciū p̄fectoz est pctm̄ mortale. pari ḡ rōne r̄ oīus alioz: aliq̄n essent peioris ditionis. ¶ Sed 5° ē q̄d Aug. dicit in 5. ps. Duo sunt genera mēdacioz in q̄bus nō ē magna culpa: s̄ tñ nō sunt sine culpa: cū aut iocamur aut p̄mo p̄sūlēdo mētimur. sed oē pctm̄ mortale h̄z graue culpā. ḡ mēdaciū iocofus r̄ officiosus nō sunt pctā mortalia. ¶ R̄. dōz: q̄ pctm̄ mortale p̄prie est q̄d repugnat charitati per quā aiā viuūt deo iūcta: vt dictū est. p̄t aut mēdaciū h̄ari charitati triplr. vno^o f̄z se. alio^o f̄z finē itēti. 3° mō pacis. Scdm̄ se qdē charitati h̄iat ex ipa falsa significatiōe: q̄ dē si sit circa res dīnas h̄iat charitati dei cui^o vitatē aliq; tali mēdacio occidat vel corrupit. vñ huiusmodi mēdaciū non solū opponit̄ virtuti charitatis sed etiā virtuti fidei r̄ religionis. r̄ iō hoc mēdaciū est grauissimū r̄ mortale. Si vero falsa significatio sit circa aliq̄d cui^o cognitio p̄tineat ad hoīs bonū: puta q̄ p̄tinet ad p̄fectionē scie r̄ informatiōnē moz: tale mēdaciū in q̄tum isert dānū false opionis p̄ximo h̄iat charitati q̄tū ad dilectionē p̄mi. vnde est pctm̄ mortale. Si vero falsa sit opio ex mēdacio generata circa aliq̄d de quo nō referat vtz sic vel alr̄ cognoscatur: tunc ex tali mēdacio non dānificat̄ p̄m̄: sic sigs fallat̄ i aliq;bus p̄ricularib^o r̄tingentib^o ad se nō p̄tinentib^o. vñ tale mēdaciū fm̄ se nō est pctm̄ mortale. Rōne vero finis i tenti aliq̄d mēdaciū h̄iat charitati: puta q̄d d̄ aut in iniuriā dei q̄d semp̄ ē pctm̄ mortale: vt p̄tē religioi h̄iū aut in nocumētū p̄mi q̄tū ad p̄sonā diuitias v̄l famā. r̄ hoc etiā ē pctm̄ mortale cū nocere p̄mo sit pctm̄ mortale. ex sola aut itētiōe pcti mortalis aliq; mortali peccat. Si vero finis itētus nō sit h̄ius charitati: nec mēdaciū fm̄ hāc rōnem erit pctm̄ mortale: sic apparet in mēdacio iocoso in quo itēdit̄ aliq̄ leuis delectatio: r̄ in mēdacio officioso in quo itēdit̄ ē vtilitas p̄mi. Per accūs aut p̄t h̄ari charitati rōne scādali vel cuiuscūq; dāni p̄sequentiis. sic erit ē pctm̄ mortale: oū. s. aliq; nō veret̄ p̄pter scādali publicē mētiri. ¶ Ad p̄mū ḡ dōm: q̄ ille auctoritates itelliguntur de mēdacio p̄ncipio: vt exponit glo. sup̄ illud ps. Perdes oēs q̄ loquunt̄ mēdaciū. ¶ Ad 2° dōm: q̄ oia p̄cepta decalogi ordinē ad dilectionē dei r̄ p̄mi sic supra dcm̄ est: intātū mēdaciū ē 5° p̄ceptū decalogi in q̄tū ē 5° dilectionē dei r̄ p̄mi. vnde signanter p̄bet̄ 5° p̄mū falsum testimoniū. ¶ Ad 3° dōm: q̄ ē pctm̄ veniale largo modo potest dici iniquitas in q̄tum est p̄ter egratem iustitie. Unde d̄. i. Joan. 3. Omne pctm̄ ē iniquitas. r̄ hoc mō loq̄tur Aug. ¶ Ad 4° dōm: q̄ mēdaciū obstericum p̄t duplr r̄siderari. Uno^o q̄tum ad effectū beniuolentiē in iudeos r̄ q̄tum ad reuerentiā dīni timoris ex q̄bus cōmēdatur in eis indoles virtutis. r̄ sic debet̄ eis remuneratiōe eterna. Unde Hierony. exponit q̄ de^o edificauit illis domos sp̄uales. Alio^o p̄t r̄siderari q̄tum ad ipm̄ exteriorē actū mendacy quo qdē nō potuerūt eternā remuneratiōe mereri: sed forte aliq̄ā remuneratiōē temporālē cuius merito nō repugnabat deformitas illi^o mendacy sicut repugnabat merito remuneratiōis eterne: sic itelligenda sunt verba Breg. nō q̄ p̄ illud mēdaciū merentē amittere remuneratiōē eternā quā iā ex p̄cedēti affectu meruerant vt ratio p̄cedebat. ¶ Ad 5° dōm: q̄ quidam

dicuntur perfectis viris omne mendacium est peccatum mortale. sed hoc irrationabiliter dicitur. nulla enim circumstantia aggrauat in infinitum nisi que transfert in aliam speciem. circumstantia autem persone non transit in aliam speciem nisi forte ratione alicuius annexi: puta si sit votum ipsius quod non potest dici de mendacio officioso vel iocoso. et ideo mendacium officiosum vel iocosum non est peccatum mortale in viris perfectis: nisi forte per accisionem ratione scandalum. et ad hoc potest referri quod Augustinus dicit: Perfectis esse peccatum non solum non metiri: sed nec velle mentiri: quibus hoc Augustinus non asserit: sed sub dubitatione dicit. permittit enim nisi forte ita ut perfectorum et. nec obstat quod ipsi ponunt in statu conservande vitatis: quia vitate tenent conservare ex suo officio in iudicio vel doctrina contra que si merentur erit mendacium: quod est peccatum mortale. in alijs autem non est quod mortaliter peccent mentiendo.

De simulatione et hypocrisi. Q6 CXI.

Unde considerandum est de simulatione et hypocrisi. Et circa hoc querunt quatuor. primo utrum omnis simulatio sit peccatum. 2. utrum hypocrisis sit simulatio. 3. utrum opponatur veritati. 4. utrum sit peccatum mortale.

Ad primum sic procedit. Videtur quod non omnis simulatio sit peccatum. Dicit enim Luc. vlti. quod omnes se finxit logi ire. et Ambrosius dicit de Abraam in lib. de patriarchis quod captiose loquebatur cum filiis eius dixit Gen. 22. Ego et puer ille illuc vsque properantes: postquam adorauerimus reuertemur ad vos. fingere autem et captiose loqui ad simulationem pertinet. sed non est dicendum quod in christo et in Abraam fuerit peccatum. ergo non omnis simulatio est peccatum. **¶** Nullum peccatum est vitale. sicut Hieronymus dicit. Utile simulationem et in tempore assumenda Iesu regis israel nos doceat exemplum quod iter fecit sacerdotibus Baal fingens se idola colere velle: ut habet. 4. Reg. 10. et David imitauit faciem suam coram Achis rege Beth: ut habet per Reg. 21. ergo non omnis simulatio est peccatum. **¶** Bonum est malo contrarium. si ergo simulare bonum est malum. ergo simulare malum erit bonum. **¶** Ista. 3. quosdam dicit. Peccatum suum quasi sodoma predicauerunt nec absconderunt. sed abscondere peccatum ad simulationem pertinet. ergo non uti simulatione iterum est reprehensibile. vitare autem peccatum nunquam est reprehensibile. ergo simulatio non semper est peccatum. **¶** Sed est quod Ista. 10. super illud: In tribus annis et. dicit glo. In comparatione duorum malorum leuius est apte peccare quam sanctitate simulare. sicut apte peccare semper est peccatum. sicut simulatio semper est peccatum. **¶** Rationem. 203. quod sic dicitur: est ad virtutem veritatis pertinet ut quod tale se exhibeat exterius per signa exteriora quibus est. signa autem exteriora non solum sunt verba sed etiam facta. sicut ergo veritati opponitur quod aliquis per verba exteriora aliud significet quam habet apud se quod ad mendacium pertinet: ita etiam opponitur veritati quod aliquis per aliqua signa factorum vel rerum aliud significet contrarium eius quod in eo est: quod proprie simulatio dicitur. unde simulatio proprie est mendacium quoddam in exteriorum signis factorum consistens. non refert autem utrum aliquis mentiat verbo vel quocumque alio facto. ut supra habitum est. unde cum omne mendacium sit peccatum: ut supra dictum est: sequens est etiam quod omnis simulatio est peccatum. **¶** Ad primum dicitur: quod sicut Augustinus dicit in li. de questionibus euangelij: non omne quod fugimus mendacium est. sed quando id fingimus quod nihil significat tunc est mendacium. cum autem fictio nostra referat ad aliquam significationem non est mendacium sed aliqua figura veritatis. et subiungit exemplum de figuratiuis locutionibus in quibus fingit quedam res: non autem ut asseratur ita esse: sed eam proponimus ut figuram alterius quod asserere volumus. Sic ergo dominus in euangelio finxit se longius ire: quia composuit motum suum quod

est volentis longius ire ad aliquid figuratiue significandum: scilicet quod ipse ab eorum fide longe erat: ut Hieronymus dicit: vel ut Augustinus dicit: quia cum longius recessurus esset ascendendo in celum per hospitalitatem quodammodo retinebatur in terra. Abraam etiam figuratiue locutus est. Unde Ambrosius dicit de Abraam quod prophetauit quod ignorabat. ipse enim solus disponebat redire imolato filio. sed dominus per os eius locutus est quod parabat. unde patet quod neuter simulauit. **¶** Ad 2. dicendum: quod Hieronymus. videtur large nomine simulationis pro quacumque fictione. commutatio autem faciei David fuit fictio figuratiua: sicut glossa exponit in titulo illius psalmi: Benedicam dominum in omni tempore. simulationem vero Iesu non est necesse excusari a peccato vel mendacio: quia malus fuit: utpote ab idolatria Hieroboam non recedens: commendatur tamen et temporaliter remuneratur a deo: non pro simulatione sed pro zelo quo destruxit cultum Baal. **¶** Ad 3. dicitur: quod quidam dicunt quod nullus potest se simulare esse malum: quia per opera bona nullus simulat se malum. si autem opera mala faciat malus est: sed hoc non cogit. potest enim aliquis se simulare malum per opera que in se non sunt mala. sed habet in se quandam speciem malum. et tamen ipsa simulatio est mala: tum ratione mendacij: tum ratione scandalum. et quibus per hoc fiat malus: non tamen sit malus illa malitia quam simulat: quia ipsa simulatio in se mala est non ratione eius de quo est: siue sit de bono siue sit de malo peccatum est. **¶** Ad 4. dicitur: quod sic aliquis verbo mentitur quod significat quod non est: non autem quod tacet quod est quod aliud licet: ita etiam simulatio est quod aliquis per exteriora signa factorum vel rerum significat aliquid quod non est: non autem si aliquis permittat significare quod est. ut aliquis potest peccatum suum occultare absque simulatione. et in hoc intelligendum est quod Hieronymus dicit ibidem: quod secundum remedium post naufragium est peccatum abscondere ne. scilicet exinde alijs scandalum generet.

Ad secundum sic procedit. Videtur quod hypocrisis non sit idem quod simulatio. Simulatio enim consistit in quodam factorum mendacio. sed hypocrisis potest etiam esse si aliquis ostendat exterius que iterius agit sicut in illud Matthei. 6. Lumine facis et lynam noli tuba canere ante te sicut hypocrite faciunt. sed hypocrisis non est idem simulatioui. **¶** Hieronymus dicit. 31. moral. Sunt nonnulli qui et sanctitatis habitum tenent et perfectionis meritum exequi non valent. hoc nequaquam credendum est in hypocritarum numero: currere: quia aliud est infirmitate aliud malitia peccare. sed illi qui tenent habitum sanctitatis: et meritum perfectionis non exequuntur: sunt similes hypocritis: quia exterior habitus sanctitatis opera perfectionis significat. non simulatio est idem quod hypocrisis. **¶** Hypocrisis in sola intentione consistit. dicit enim dominus de hypocritis Matthei. 23. quod omnia opera sua faciunt ut ab hominibus videantur. et Hieronymus dicit. 31. moral. quod nunquam quod agant sed quomodo de actione qualibet hominibus possint placere considerant. sed simulatio non consistit in sola intentione: sed in exteriori operatione. Unde super illud Job. 36. Simulatores et calidi prouocant iram dei. dicit glossa. quod simulatores aliud simulant: et aliud agunt castitatem preferunt et lasciuiam sequuntur. ostentat paupertatem et marsupium replet. ergo hypocrisis non est idem quod simulatio. **¶** Sed est quod Ista. dicit in li. etymologiarum. Hypocrita greco sermone: in latino simulatores interpretatur: qui dum intus malus sit: bonum se palam ostendit. hypocrisis enim falsum crismum iudicium interpretatur. **¶** Rationem. dicitur quod sicut Hieronymus dicit ibidem: nomen hypocrite tractum est a specie eorum qui in spectaculis contexta facie incedunt distinguentes vultum vario colore ut ad persone quam simulant colorem perueniant: modo in specie viri: modo in specie femine: ut in ludis populorum fallat. Unde Augustinus dicit in sermone domini in monte: quod sicut hypocrite simulatores aliarum personarum agunt partes illius quod non sunt. non enim qui agit partes Agamemnonis: vere